

KPI (Industrie z tvrdých živočišných tkání/materiálů) PALEOLIT a MEZOLIT

Renáta Přichystalová

PALEOLIT

- starý paleolit 1,9? mil. – 250 tis. BP
- stredný paleolit 250 tis. – 40 tis. BP
- mladý paleolit 40 tis. – 13 tis. BP
- neskorý paleolit 13 tis. – 9 tis. BP

MEZOLIT

- mezolit 10.000 – 7.500 BP

Elephas - fauna

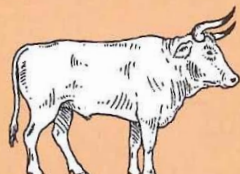
Dama dama

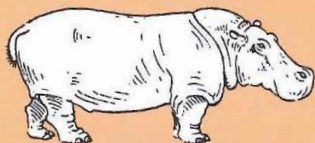
Bubalus murrensis

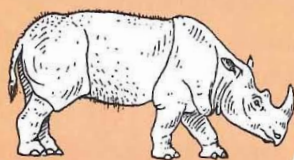
Capreolus capreolus

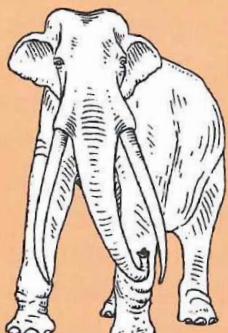
Bos primigenius

Hippopotamus amphibius

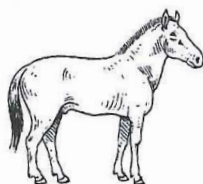
Stephanorhinus kirchbergensis

Elephas antiquus

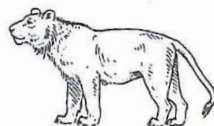
Sus scrofa

Equus ferus

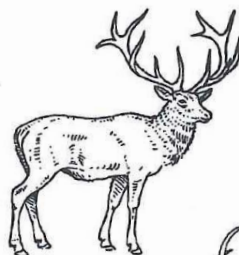
Crocuta c. spelaea

Panthera leo spelaea

Ursus spelaeus

Cervus elaphus

Megaloceros giganteus

Mammuthus - fauna

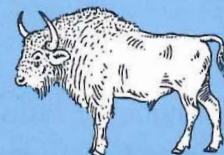
Ovibos moschatus

Rangifer tarandus

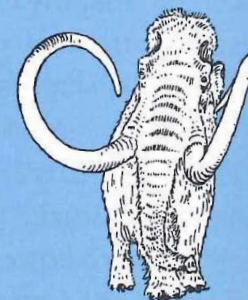
Coelodonta antiquitatis

Bison priscus

Saiga tatarica

Mammuthus primigenius

Obr. 5.1. Rozdělení pleistocenní fauny – teplé období interglaciálů (fauna typu *Elephas*) a chladné období glaciálů (fauna typu *Mammuthus*) [177].
Fig. 5.1. Division of Pleistocene fauna – warm interglacial periods (fauna of *Elephas* type) and cold glacial periods (fauna of *Mammuthus* type) [177].

Starý a střední paleolit

KPI - obecně industrie z tvrdých živočišných tkání/materiálů

ve starém paleolitě:

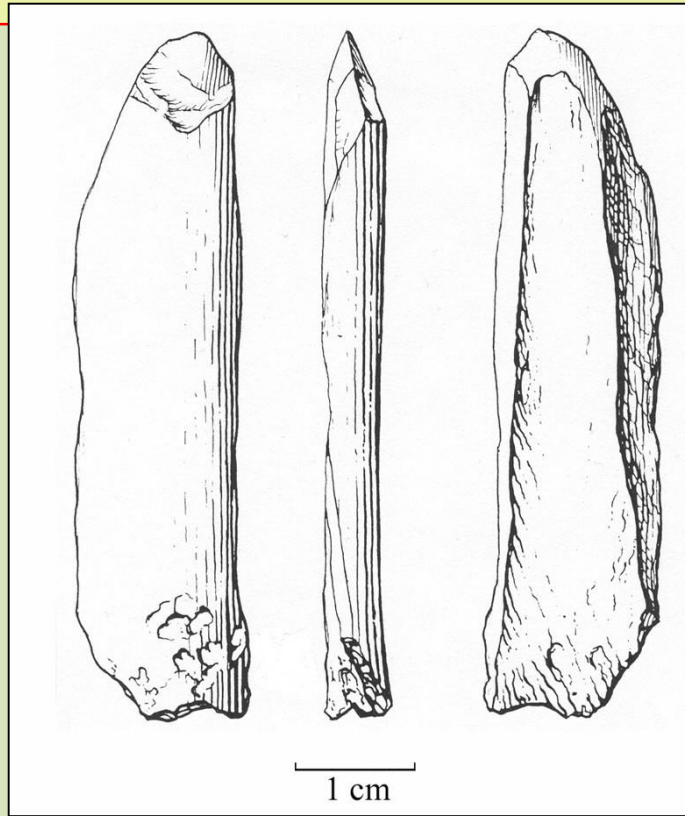
- kostěné nástroje jsou popisovány již od starého paleolitu
- jejich identifikace je problematická
- na KP surovině zvířaty způsobené změny; i změny způsobené post-depozičními procesy na povrchu i v půdním sedimentu
- příklad z Evropy: KPI z Přezletic v Čechách, Morava - Brno-Stránská skála – cca 700 tis. BP; rozštípané velké kosti chobotnatců a nosorožců používané jako nástroje z Bilzingslebenu v Německu (Homo Heidelbergensis, cca 400.000 BP)

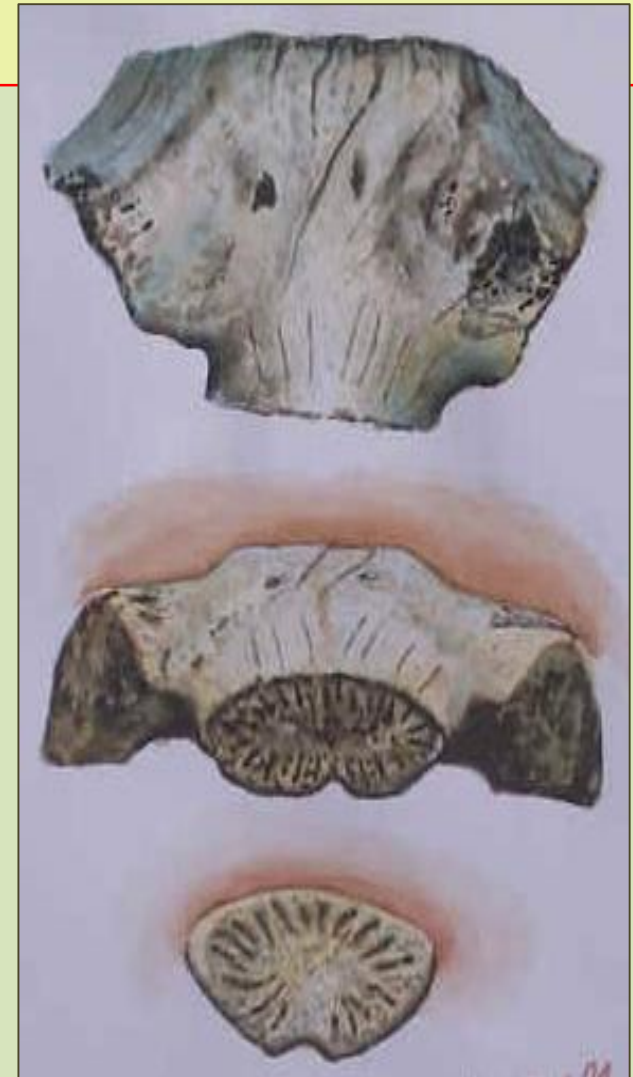
Starý a střední paleolit

Kostěný pěstní klín z tibie pramamuta

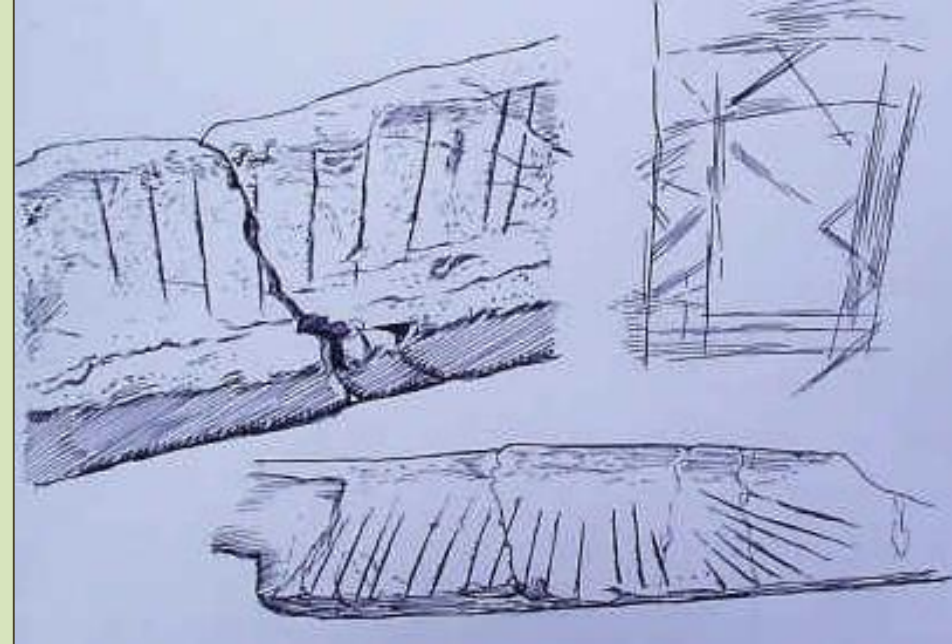
Kostěné dlátko z tibie srny.

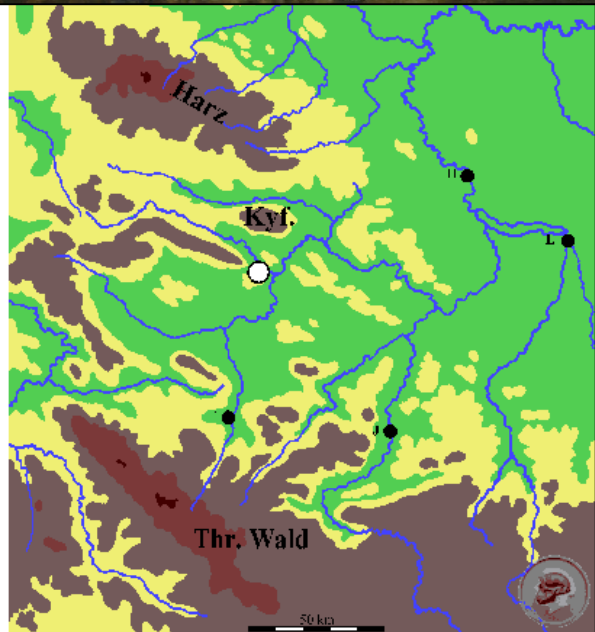
Brno – Stránská skála,
cca 650 tis. BC

zdroj: <http://www.prezletice.cz/dokumenty/naleziste.pdf>
<http://www.iabrno.cz/agalerie/paleolit.htm>

Záměrné zářezy na sloní holenní kosti z Bilzingsleben, Durínsko

zdroj:

<http://archaeology.about.com/od/bterms/g/bilzingsleben.htm>

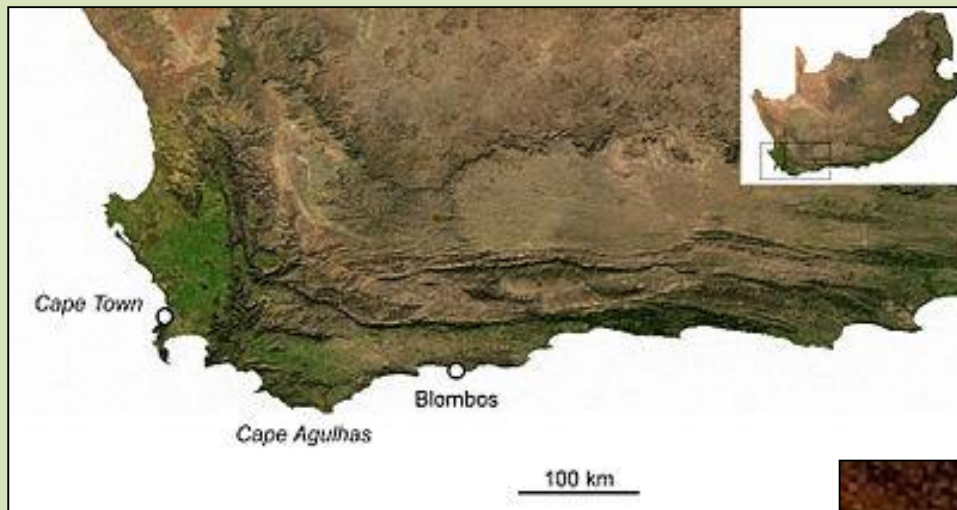
<http://www.anthropark.wz.cz/paleolit.htm>

<http://home.arcor.de/cernunnus/fundstelle1.html>

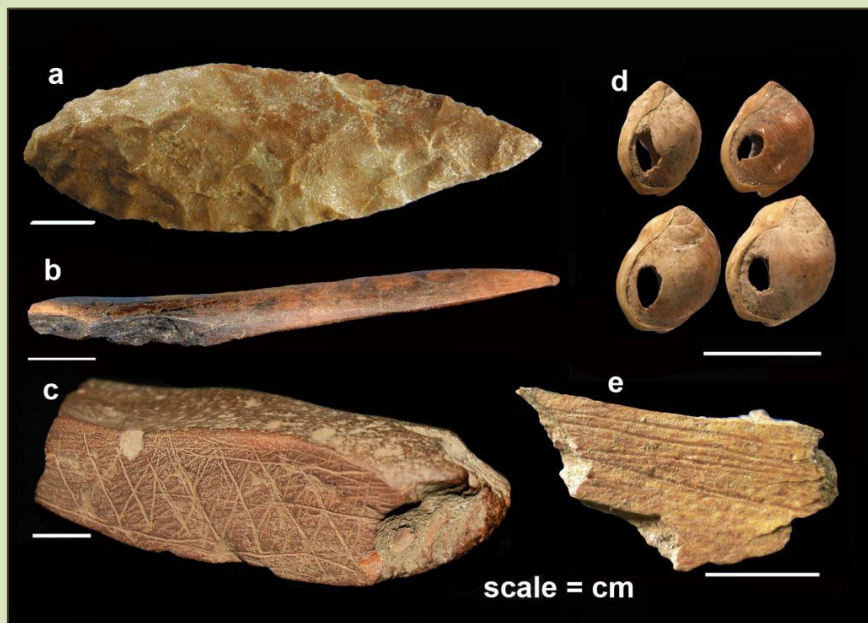
Starý a střední paleolit

- střední paleolit – stejná situace jako ve st. pal.
- identifikace artefaktů často omezená na ? přítomnosti anebo absenci předmětů, které by bylo možno vyhlásit za nástroje
- **identifikace KP a úštěpů z mamutoviny, které by indikovaly prepojení osteol. mat. s výrobou ŠI (retušéry)**
- od posledního interglaciálu (eemsky interglaciál – 120-75 tis. BP) dochází k rozvoji zpracování zvířacích kostí způsobem, kdy můžeme hovořit o vzniku formalizovaných nástrojů
- dobře doložené záměrně modifikované KP artefakty – hroty z bovidích (čeled' turovití), rybích a ptačích kostí z lokality Blombos cave v jižní Africe (moderní člověk)

Oboustranné hroty, ryté okrové
a kostěné nástroje, cca 75-80.000 BC
jeskyně Blombos

zdroj:

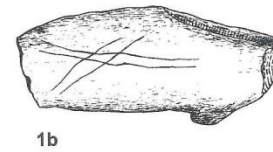
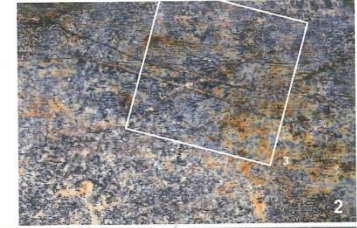
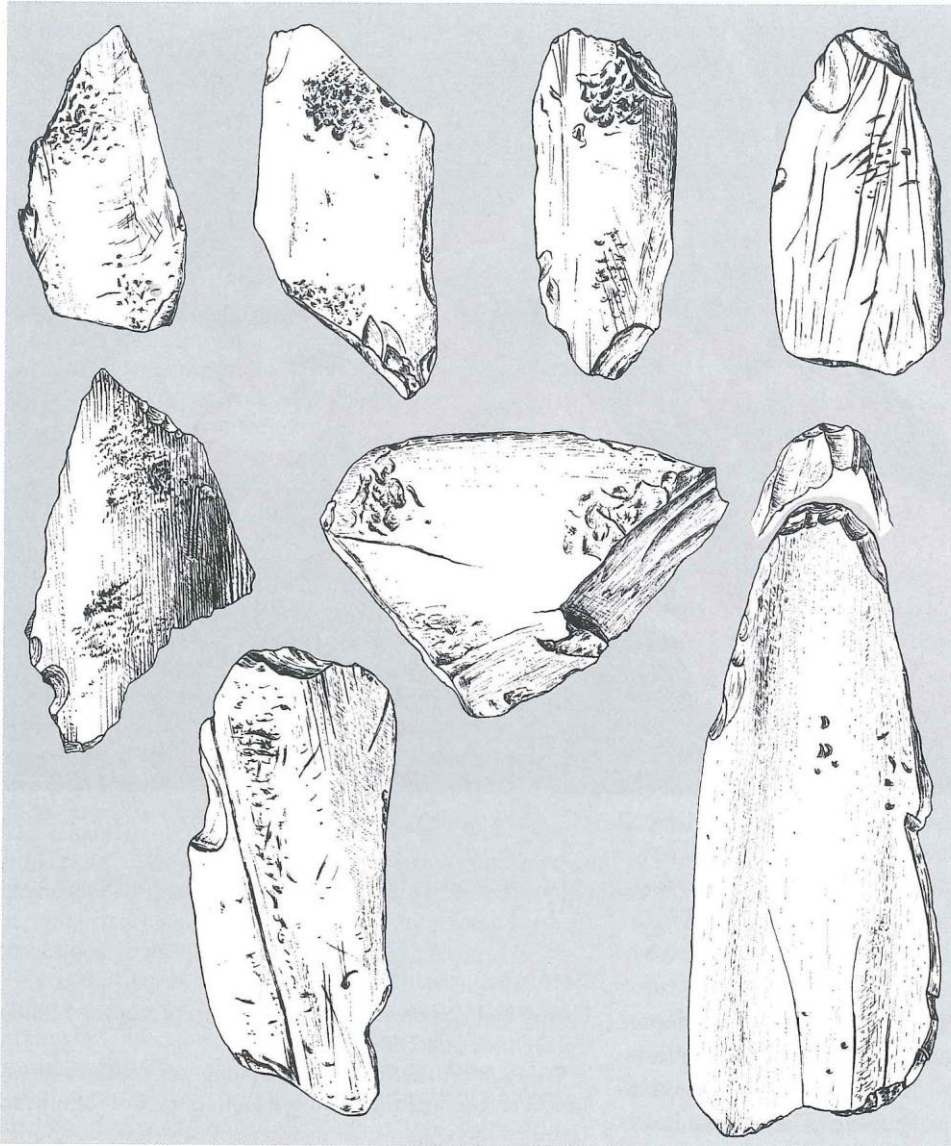
http://en.wikipedia.org/wiki/Blombos_Cave
<http://tracsymbols.eu/>

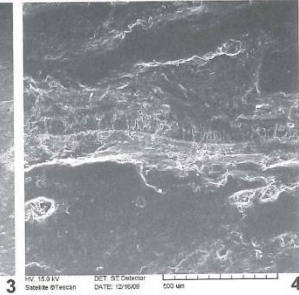
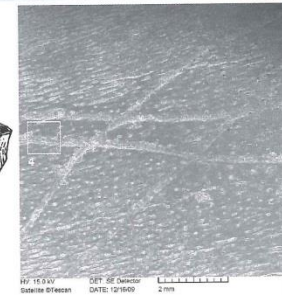
RETUŠÉRY

Obr. 6.19. Taubachienské retušéry z kostí, jeskyně Kůlna [37].

Fig. 6.19. Taubachian bone retouchers, Kůlna Cave [37].

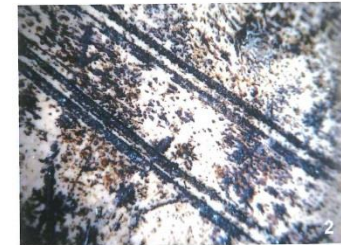

jeskyně Kůlna, vrstva 7c
Kůlna Cave, Layer 7c

1

jeskyně Kůlna, vrstva 7a
Kůlna Cave, Layer 7a

3

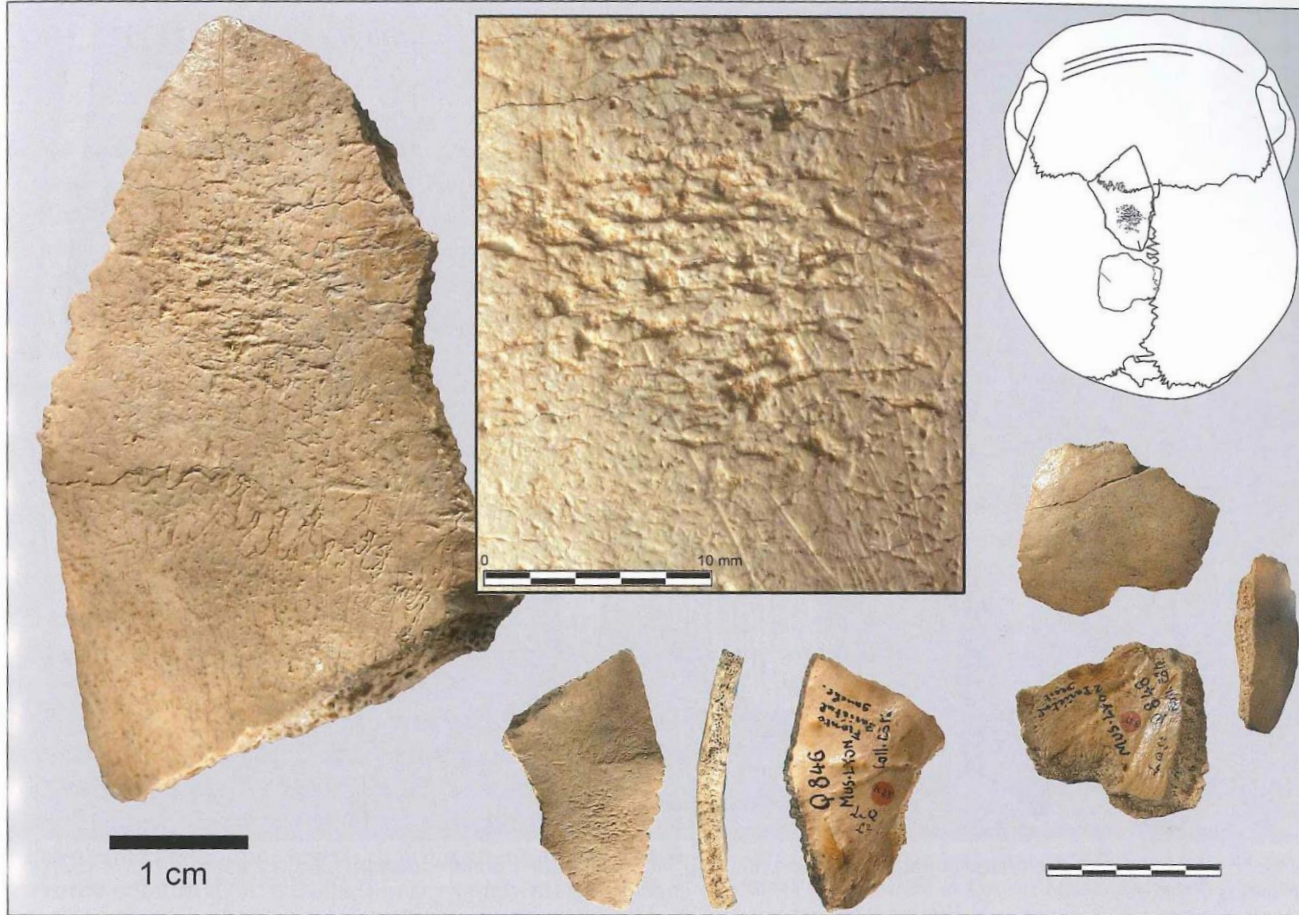
micoquien

Obr. 7.8. Rýhy na fragmentech kostí z jeskyně Kůlna mohou být dokladem nějakého neandertálského symbolického záznamu (sestavili P. Neruda a M. Lázníčková-Galetová, kresba).

Fig. 7.8. Grooves on bone fragments from Kůlna Cave could be evidence of a Neanderthal symbolic record (made by P. Neruda, M. Lázníčková-Galetová).

RETUŠÉRY

Obr. 6.21. Retušéry z fragmentů neandertálské lebky (modifikováno z [858]).

Fig. 6.21. Retouchers from Neanderthal skull fragments, La Quina, France (modified from [858]).

Mousterián, přepis La Quina, 53 zlomků lidských kostí,
na 3 – stopy po využití ve funkci retušéru

Chatelperronien, jeskyně Grotte du Renne Francie

1: konec žebra pokrytý
okrem

2, 10-14: zuby se žlábkem
u kořene

3: epifyza labutí ulny,
rukojeť?

4: dlouhá kostěná hůlka

5: diafýza ptačí kosti s
pravidelnými zářezy

6: sobí metapodium s
krčkem pro upevnění

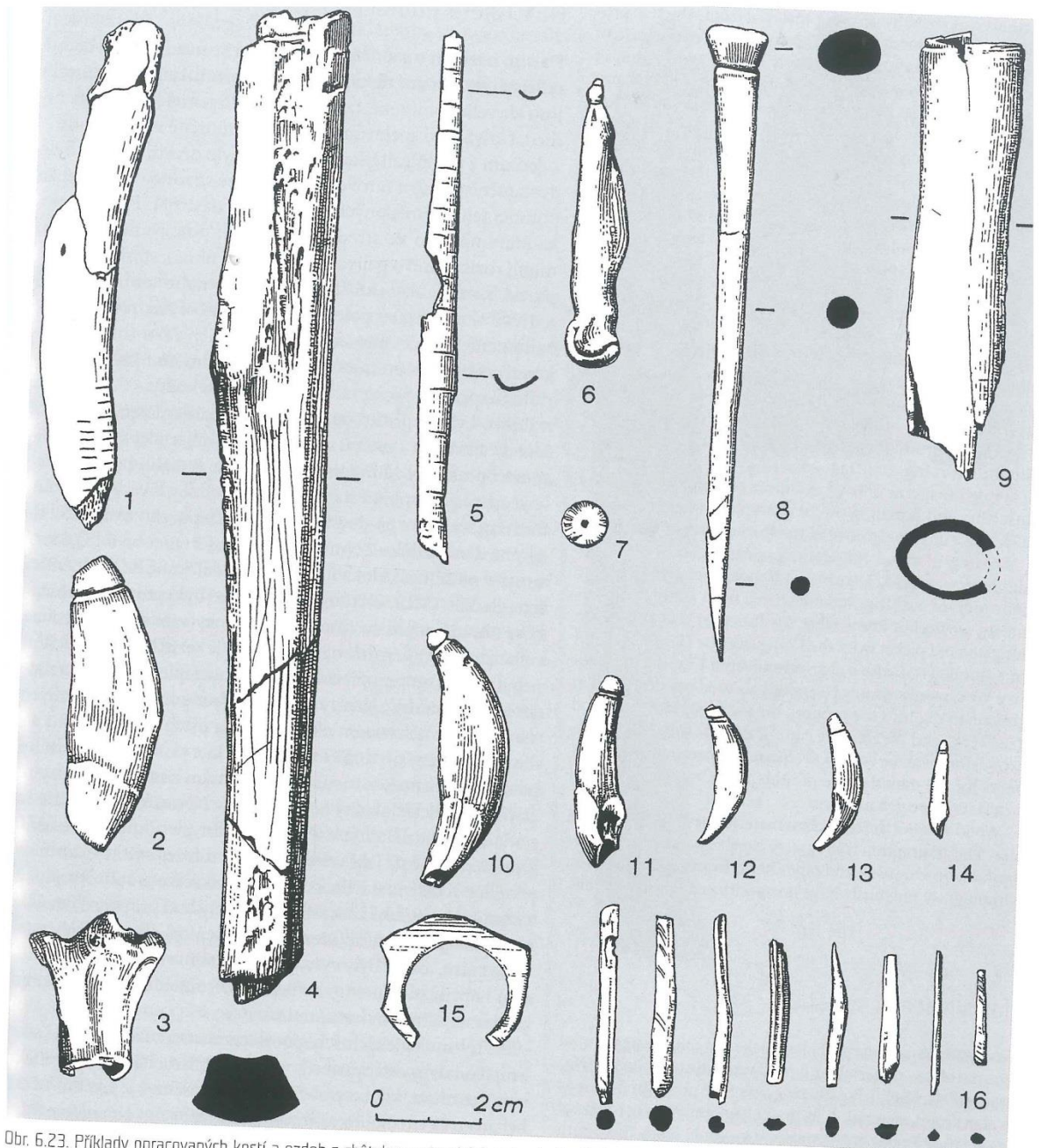
7: schránka lilijce

8: kostěné šídlo

9: kostěná zděř

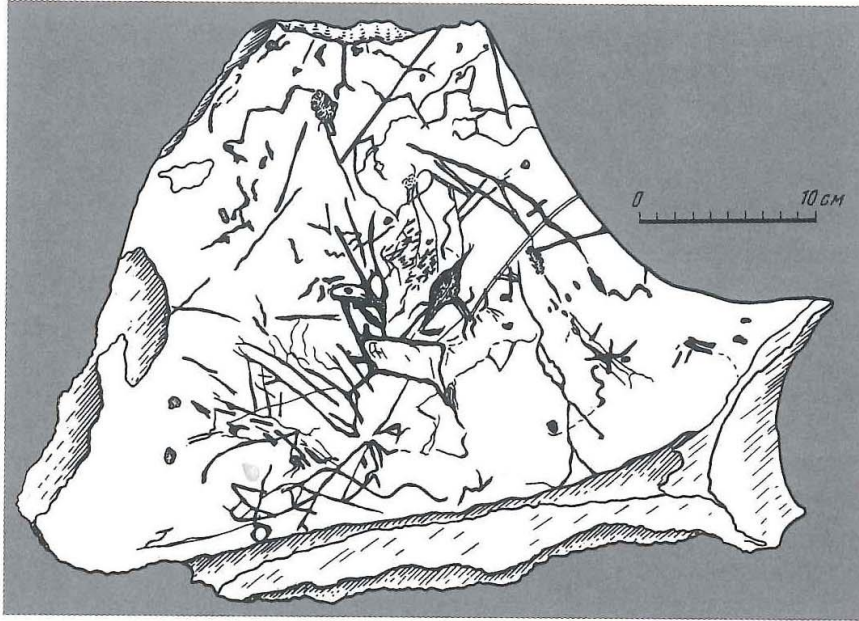
15: fragment kroužku z
mamutoviny

16: tyčinky z mamutoviny

Obr. 6.23. Příklady opracovaných kostí a ozdob z chatelperronijské kultury

Neutilitární artefakty

Obr. 7.7. Část mamutí lopatky z vrstvy 2 lokality Molodovo I. Vzor byl považován za záměrnou rytinu [526].

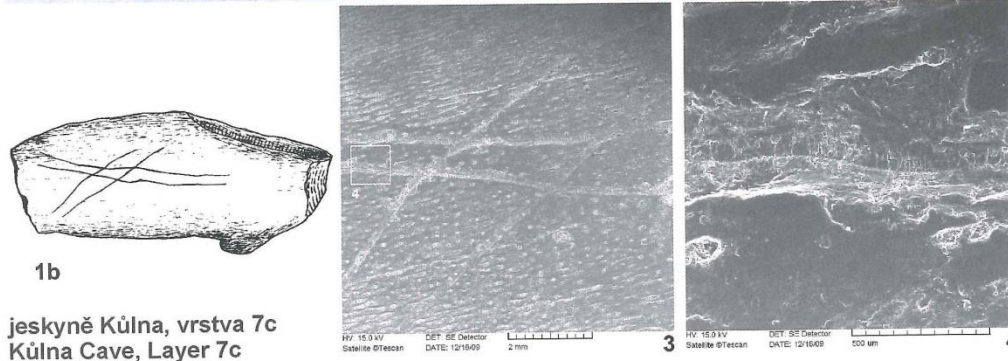
Fig. 7.7. Part of a mammoth scapula from Layer 2 of Molodovo I. The pattern was considered an intentional engraving [526].

Ukrajina

Obraz není vytvořen intencionálně!

Neutilitární artefakty

Obr. 7.8. Rýhy na fragmentech kostí z jeskyně Kůlna mohou být dokladem nějakého neandertálského symbolického záznamu [sestavili P. Neruda a M. Lázníčková-Galetová, kresba].

Fig. 7.8. Grooves on bone fragments from Kůlna Cave could be evidence of a Neanderthal symbolic record [made by P. Neruda, M. Lázníčková-Galetová].

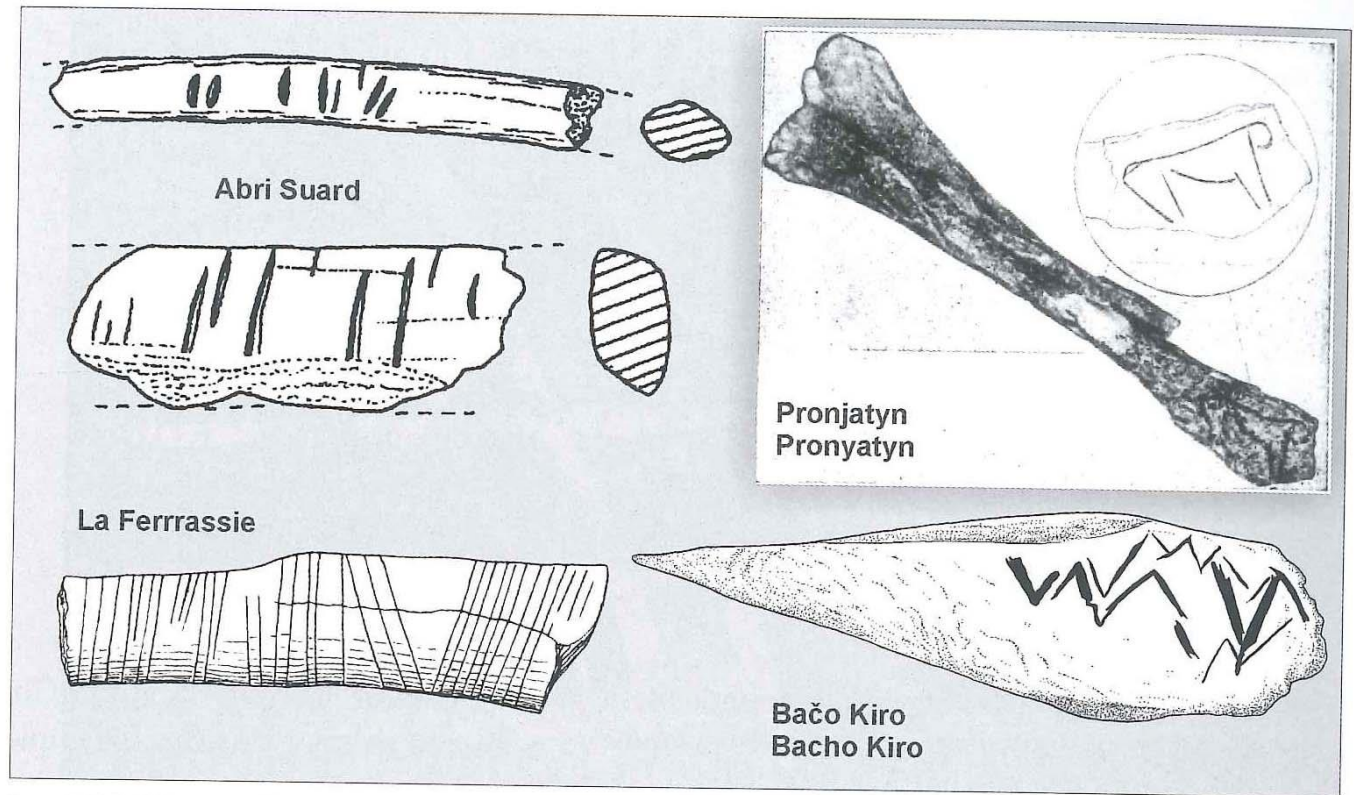
Taubachien

Neutilitární artefakty

Obr. 7.9. Antropomorfní (?) rytina na kosti z Oldisleben, Německo [972].

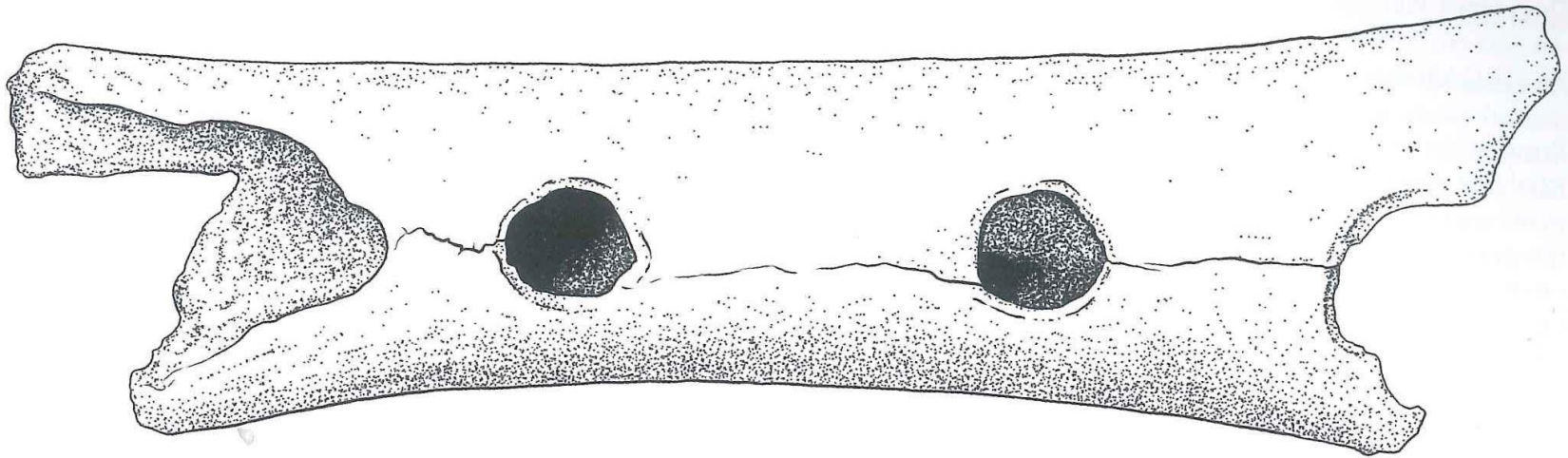
Fig. 7.9. Anthropomorphic (?) engraving on the bone from the Oldisleben site, Germany [972].

Obr. 7.10. Rýhy s možným symbolickým významem na kostech z evropských lokalit. Rytina z lokality Pronjatyn na Ukrajině. Nepříliš dobře publikovaná rytina má znázorňovat nějaké zvíře [230, 973, 974].

Fig. 7.10. Grooves with a potential symbolic meaning made on bones from European sites. An engraving from the Pronyatyn site in Ukraine. The little-known engraving probably represents some kind of animal [230, 973, 974].

Neutilitární artefakty

Obr. 7.15. Kost s otvory z Divje Babe ve Slovinsku je některými badateli považována za flétnu [kresba T. Janků].

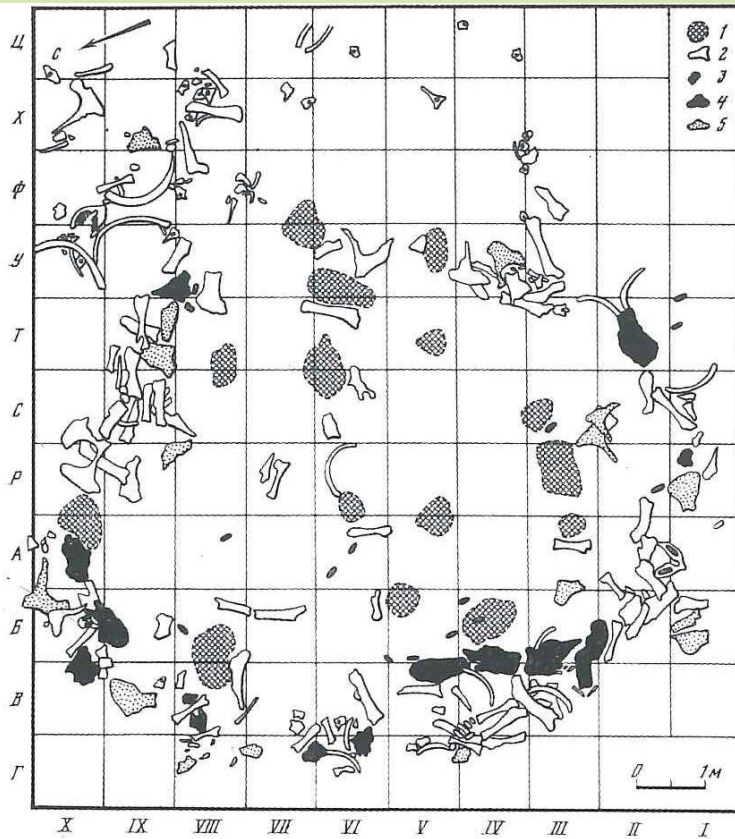
Fig. 7.15. The bone with holes from Divje Babe in Slovenia is considered by several scholars as a flute [drawing: T. Janků].

Datování: 49000-40000 BP
Nález poblíž ohniště v jeskyni

Mokryška Jama,
Weiße Kuhle,
Kepplerova, Sofiina,
Herrmannova jeskyně

Obydlí

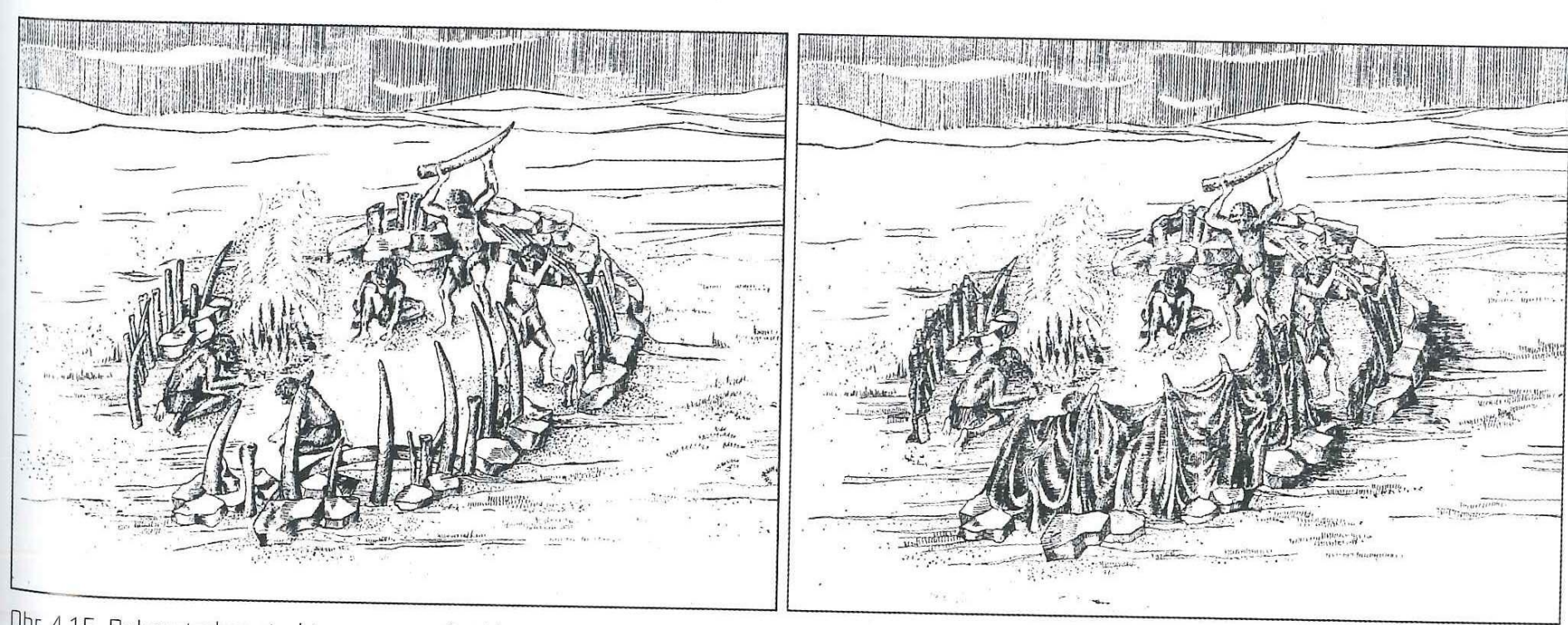

Obr. 4.14. Kruhová struktura z mamutích kostí z vrstvy 4 na lokalitě Molodova I (Ukrajina)[526] a její dobová rekonstrukce [574].

Fig. 4.14. Circular structure of mammoth bones in Layer 4 at Molodova I (Ukraine)[526] and its period reconstruction [574].

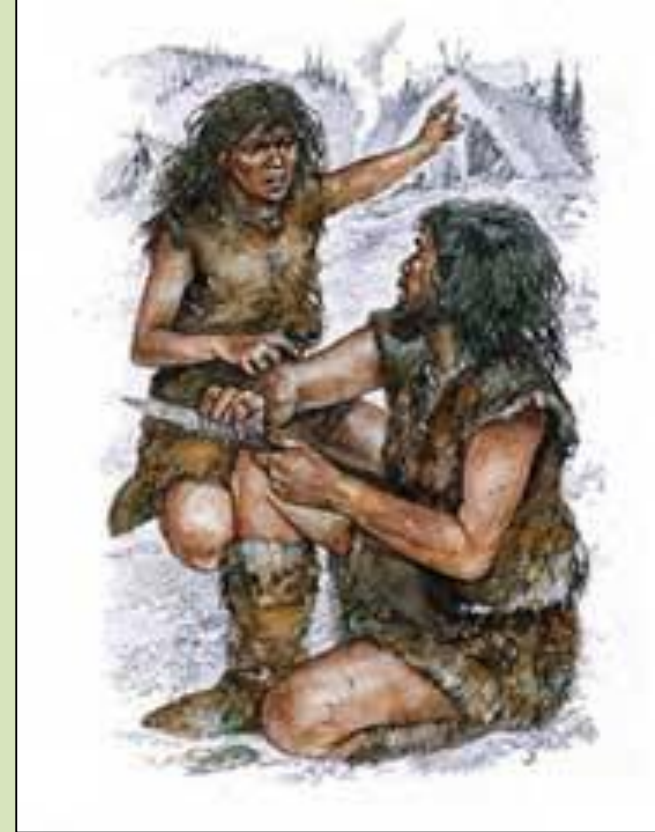

Obydlí

Obr. 4.15. Rekonstrukce struktury s mamutími kly z rumunské lokality Ripiceni-Izvor [529].

Fig. 4.15. Reconstruction of a structure with mammoth tusks from the Ripiceni-Izvor site, Romania [529].

Výskyt sofistikovaných
rozvinutých artefaktů ale nastává až s
příchodem anatomicky moderního člověka

Mladý a pozdní paleolit mezolit

- **Chronologie:**

- raný – bohunicien 45-35 tis. BP

- starší – aurignacien 35-28 tis. BP

- střední – gravettien/pavlovien

- 29/27-23 tis. BP

- mladší – magdalenien 22-12 tis. BP

- pozdní – epimagdalenien, hroty s řapem
12-9 tis. BP

- mezolit – beuronien, tišnovien 10-7,5 tis.

- **rozvoj kostěné a parohové industrie**

Využití TŽM v gravettienu na Moravě (DV)

- Kosti 71 %
- Mamutovina 23 %
- Paroh 5 %
- Zubovina 1%

Druhy kostí:

- Dlouhé kosti 45 %
- Žebra 23 %
- Lopatky 2 %
- Stoličky mamuta, prstní články 1 %

Využití TŽM v gravettienu na Moravě (DV)

Využití druhů zvířat:

- Velmi velké zvíře (mamut, nosorožec) 56 %
- Velké zvíře (kůň, bovid, jelen) 19 %
- Středně velké zvíře (sob, vlk) 18 %
- Malé zvíře (liška, zajíc) 7 %

Konkrétní druh zvířete:

- Mamut 61 %
- Kůň 13 %
- Sob 10%
- Vlk / zajíc 3 %

KPI paleolitu a mezolitu - rozdělení

- Nástroje se zašpičatělou distální částí
  - velmi variabilní skupina předmětů
  - definovaná na základě zašpičatělé distální funkční části
  - řadí se sem artefakty jako např. hroty, šídla, bodce, dýky atd.
  - od těchto názvů s funkčně zabarveným označením se v současném názvosloví ustupuje
  - upřednostňovány jsou obecní neutrální pojmy vycházející z **technologie**, **morfologie** a někdy i funkce předmětu

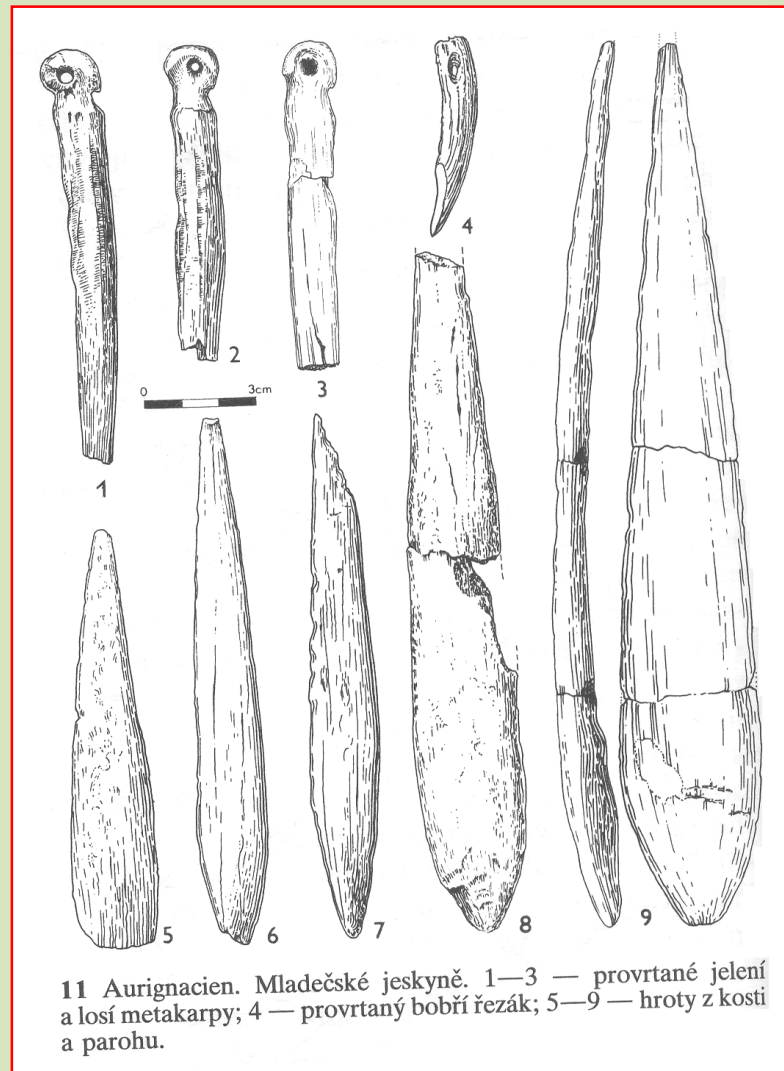
KPI paleolitu a mezolitu

- šídla, jehly, jehlice, bodce, dvojklanní bodce, dýky, hroty, listovité hroty, projektily
  - předměty protáhlého tvaru z kosti, parohu, popř. mamutoviny
  - jejich distální část – která je omnoho více propracovaná – má kruhový, oválný průřez
  - distální konec bývá zašpičatělý otupený, fasetovaný, se žlábkem na spodní straně – různá úprava hrotu
  - opracování směrem k proximální části (k bázi) ztrácí na intenzitě
  - báze má často původní anatomickou formu (kloubní hlavice), báze může být i rozštíplá, zřezaná, oboustranně zřezaná, postupně zřezaná, vidlicovitá
  - morfometrická heterogenita – použití různé suroviny (velké, malé kosti)
  - výrobní technologie – příčné či podélné dělení kosti, úštěpy, přímé/nepřímé údery při odstranění epifyzy, řezání, broušení, leštění, vrtání otvoru v proximální části artefaktu

KPI paleolitu a mezolitu

Mladečské hroty a
opracované metakarpy
velkých cervidů
paroh, kost, aurignacien

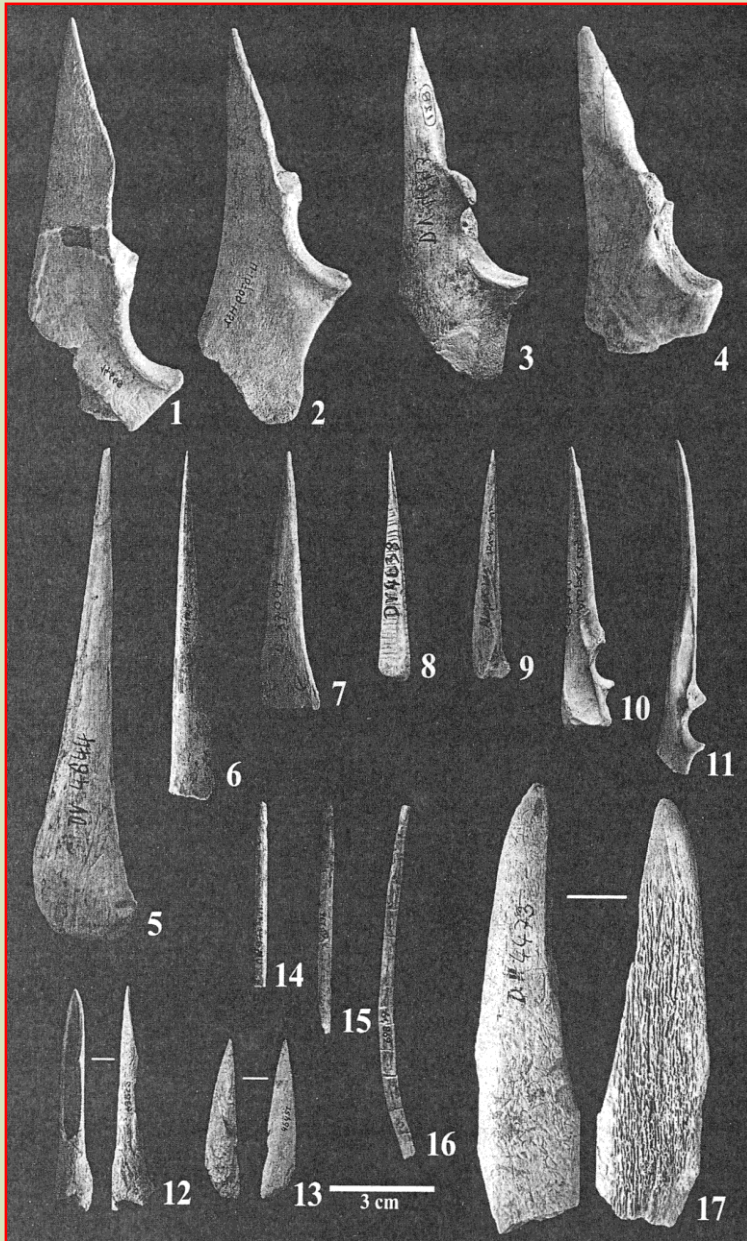
KPI paleolitu a mezolitu

Nástroje se zašpičatělou
distální částí
ze chatelperronienské
vrstvy z lokality
Arcy-sur-Cure,
Francie
33.860 +/- 250 I. BP
sídlíště neandertálskeho
člověka

KPI paleolitu a mezolitu

Sídliště Dolní Věstonice I:

1-4: šídla, bodce z loketních kostí
soba

5-7: šídla z rudimentárních
koňských metapodií

8: výrazně tvarově modifikované
šídlo

9-10: šídla z loketních kostí lišek

11: šídlo z loketní kosti zajíce

12: šídlo z tibie zajíce

13: fragment šídla

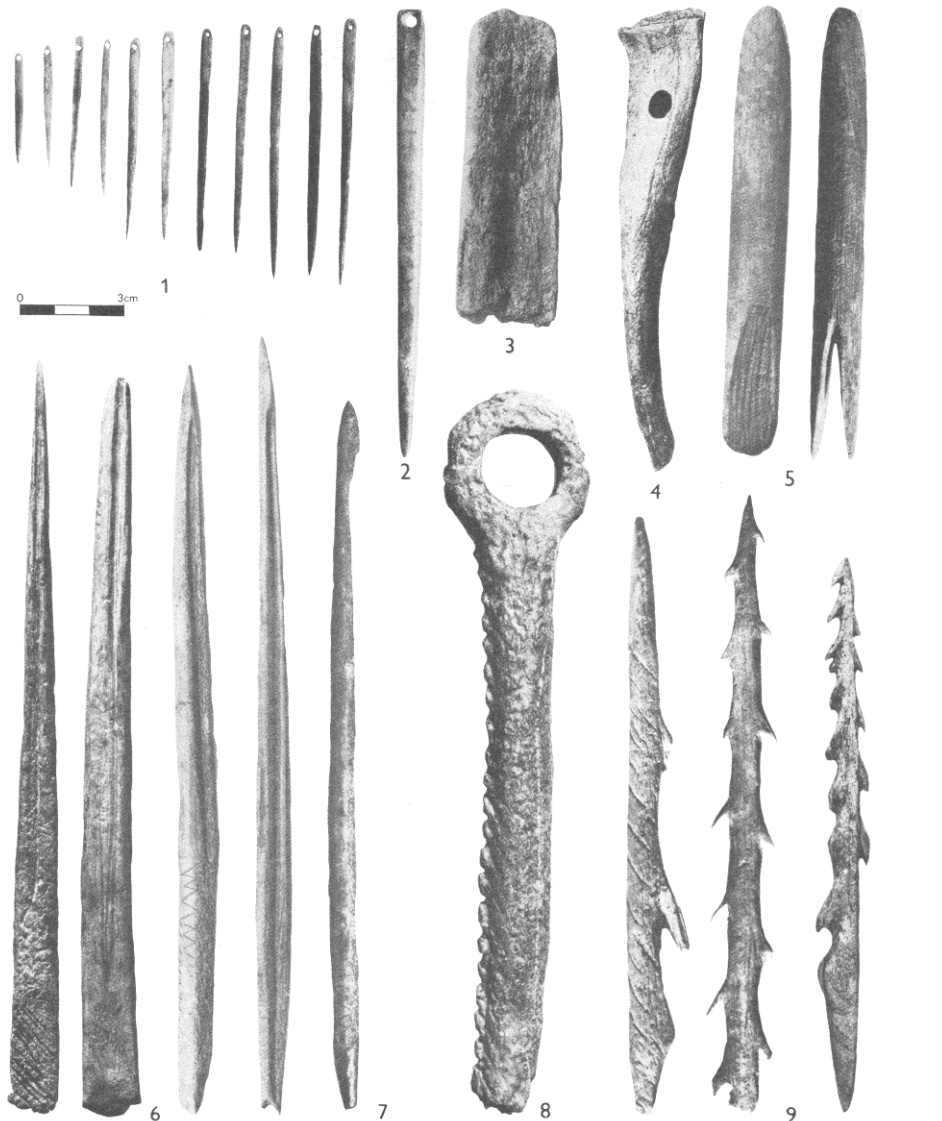
14-15: jehly?

16: jehlice?

17: zbraň-dýka?

KPI paleolitu a mezolitu

29 Kostěné artefakty magdalénienu. 1 — jehly s oušky; 2 — největší moravská jehla; 3 — dlátko z parohu; 4 — provrtaný paroh; 5 — nástavec k oštěpu; 6 — hroty s dlátkovitou bází s rýhou; 7 — hroty s výčnělkem a hlubokou rýhou zdobené vlnicí; 8 — provrtaný paroh zdobený výčnělky; 9 — harpuna jednořadá, dvouřadá a trojřadá. 1, 3, 5, 6, 8, 9 — Pekárna; 2 — Žitného jeskyně; 4 — Křížova jeskyně; 7 — Nová Drátenická. (Č. 4 zmenšeno, prvé dvě harpuny zvětšeny).

zašpičtatěné nástroje

1: jehly s oušky, Pekárna

2: veliká jehla, Žitného jaskyňa

5: hrot s vidlicovitou bází,
Pekárna

6: hroty s dlátkovitou bází
s rýhou, Pekárna

7: hrot s výčnělkem,
zdobený vlnicí,
Nová Drátenická

magdalenien

KPI paleolitu a mezolitu

Rekonstrukce použití zašpičatělých artefaktů

KPI paleolitu a mezolitu

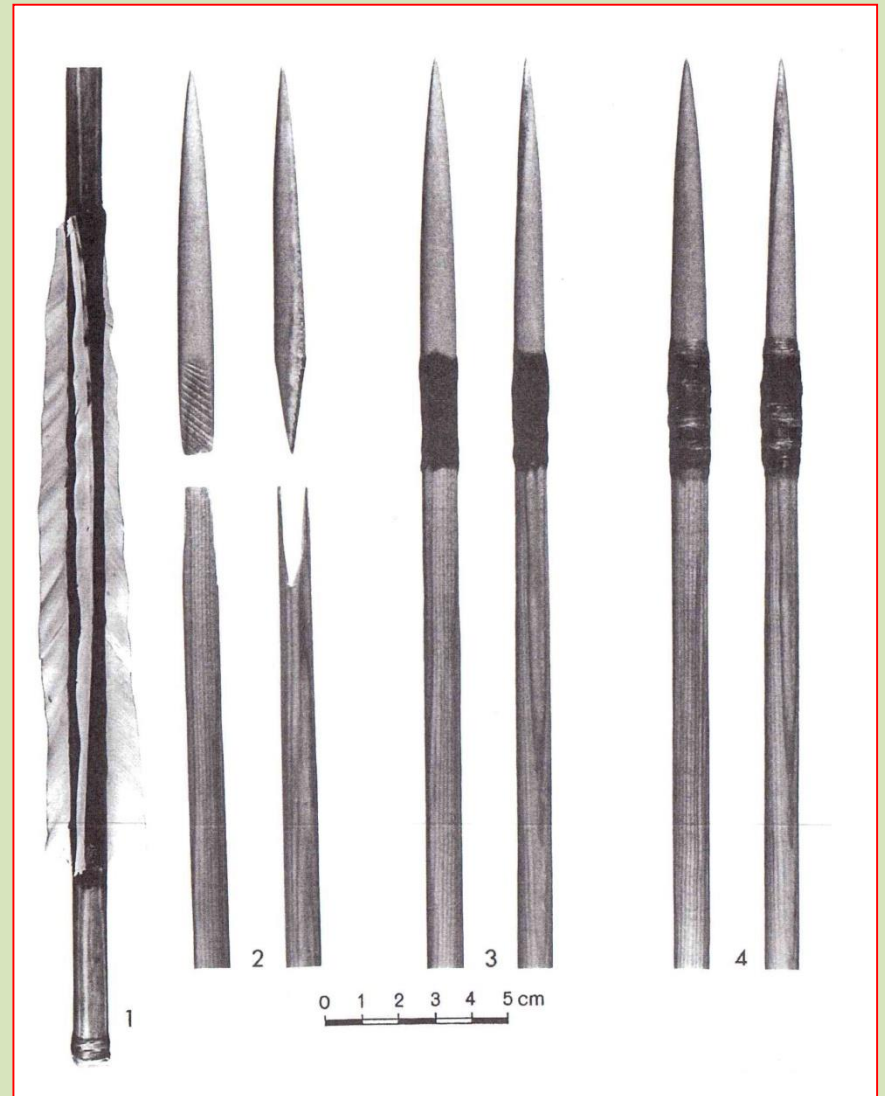

Rekonstrukce použití zašpičatělých artefaktů

Drobná zvířata, zajáci a lišky, se zřejmě lovila do sítí. Byly nalezeny projektily oštěpů – zaostřené i tupé, to aby nebyla poškozena kožešina zvířat – a otisky uzlíků, snad z takových sítí.

KPI paleolitu a mezolitu

(podle Stodiek 2005, Abb. 6, 7)

KPI paleolitu a mezolitu

- Ozubené nástroje

- lze rozdělit 2 morfologicky odlišné skupiny artefaktů

- **pasivní nástroje** – rybářské háčky, udice

- háčky a udice – artefakty podélného tvaru, rovné anebo zakřivené, s jedním nebo dvěma zašpičatěnými konci a žlábkem/zářezem určeným k fixaci, vyráběné z kosti, parohu anebo mamutoviny, objevují se od chatelperronienu, aurignacienu, hojně jsou v magdalenieniu

- **aktivní nástroje** – za účelem lovu nebo rybolovu, jsou aktivně vrhané

- harpuny – podélné vrhací nástroje s jednou, dvěma nebo vícero řadami zubů a špičatou distální částí, proximální část je určená k připevnění k nadstavci, jsou časté od magdalenieniu, v mezolitu a neolitu, vyráběly se hlavně z parohu a mamutoviny

- harpunovité šipky – gracilnější formy podobné harpunám

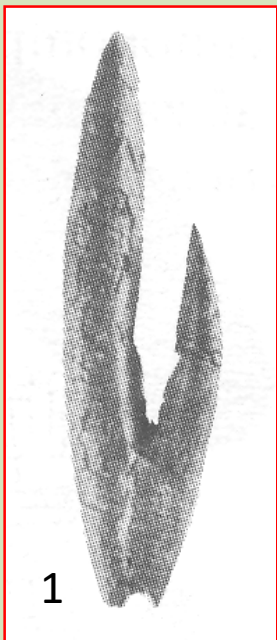
- několikahroté ozubené šipky a oštěpy

- vidlicovité harpuny – malé podélné artefakty s vícepočetným špičatým zakončením, distální část nese jedno nebo víc zašpičatělých zakončení, proximální část je různě upravená pro uchycení, jsou typické pro magdalenien

KPI paleolitu a mezolitu

ozubené artefakty

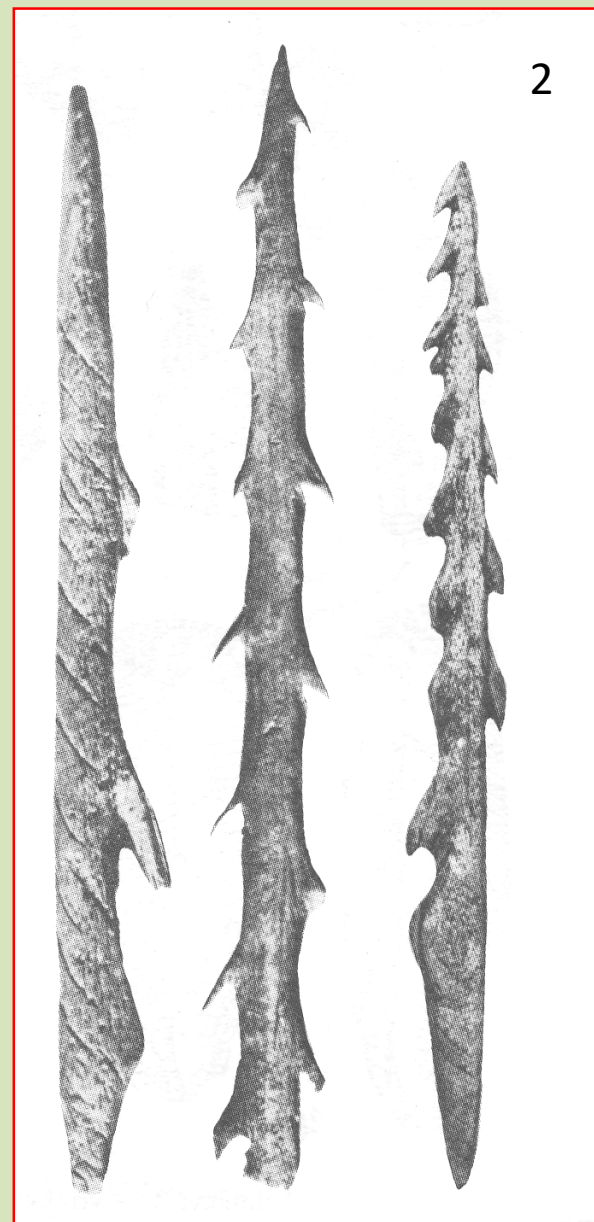
- 1: pasivní, udice, pavlovién, Předmostí
- 2: aktivní, harpuny – jedno, dvou a trojřadá, Pekárna, magdalenien
- 3: harpunovitá šipka, Mas-d'Azil, epipaleolit

1

3

2

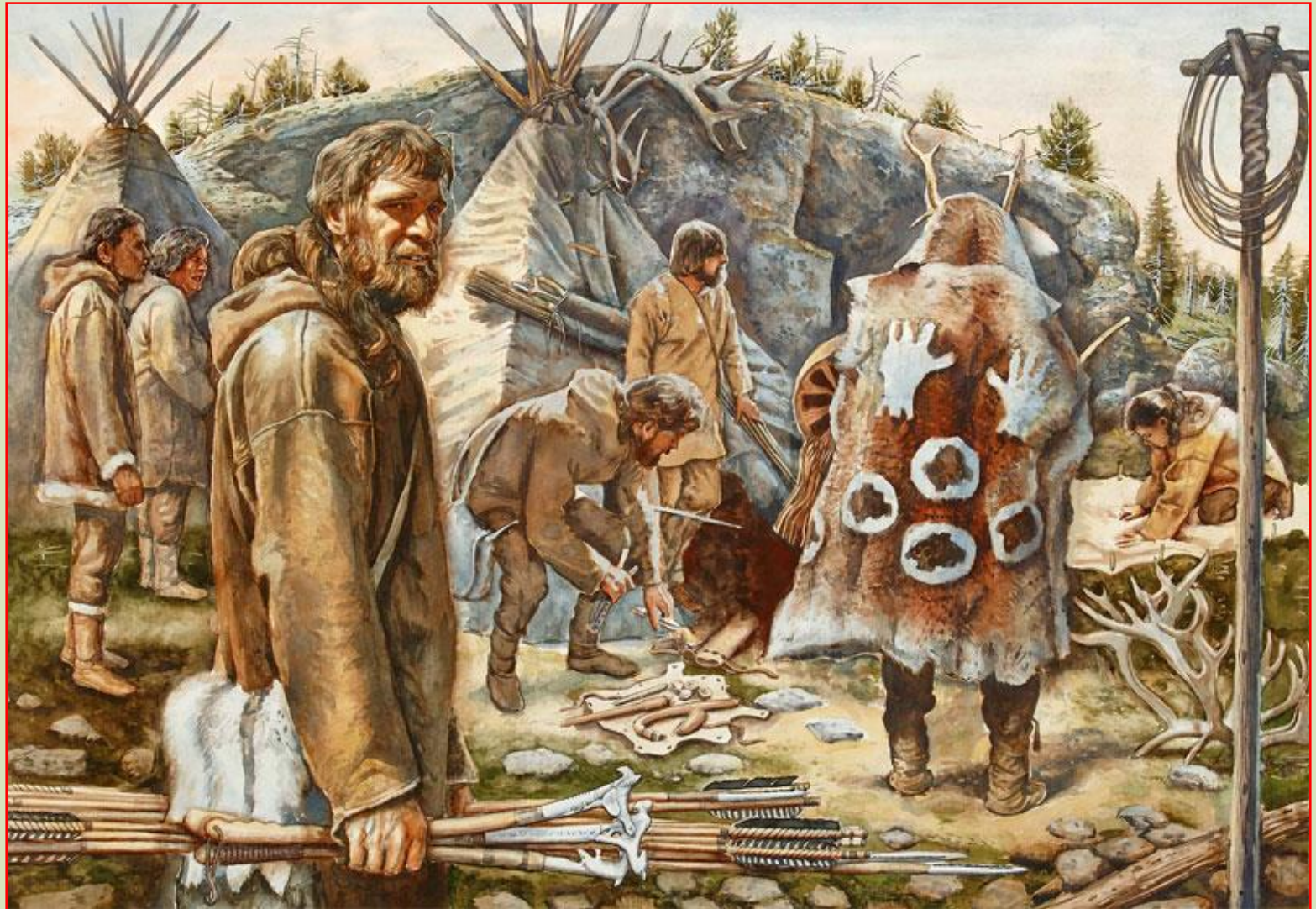
KPI paleolitu a mezolitu

- Vrhače/atlatly

- protáhlé nástroje variabilní délky, sloužící k lovu, rybolovu nebo k boji
- jejich distální část nese zařízení určené ke kontaktu patky násadníku projektilu /paty ratiště oštěpu
- proximální část nese ratiště
- výskyt vrhačů je v solutrěnu, rozmach zaznamenávají v magdalenieniu
- oblast rozšíření – JV Francie, Švýcarsko, Durynsko
- rozdělení vrhačů na samčí – zakončené háčkem a na samičí zakončené konkávně anebo obojpohlavní
- materiál je převážně z paroží sobů, minimum z kosti či mamutoviny
- často zdobené rytím či vyškrábaným ornamentem, povrch byl hlazen, leštěn, na povrchu vrhačů se nacházejí stopy adhezivních materiálů anebo barviva (např. okru)
- funkce – zvýšení rychlosti při vrhu zbraní a kvůli důraznějšímu a hlubšímu průniku projektilu do terče/kořisti

KPI paleolitu a mezolitu

Rekonstrukce použití vrhače oštepů

KPI paleolitu a mezolitu

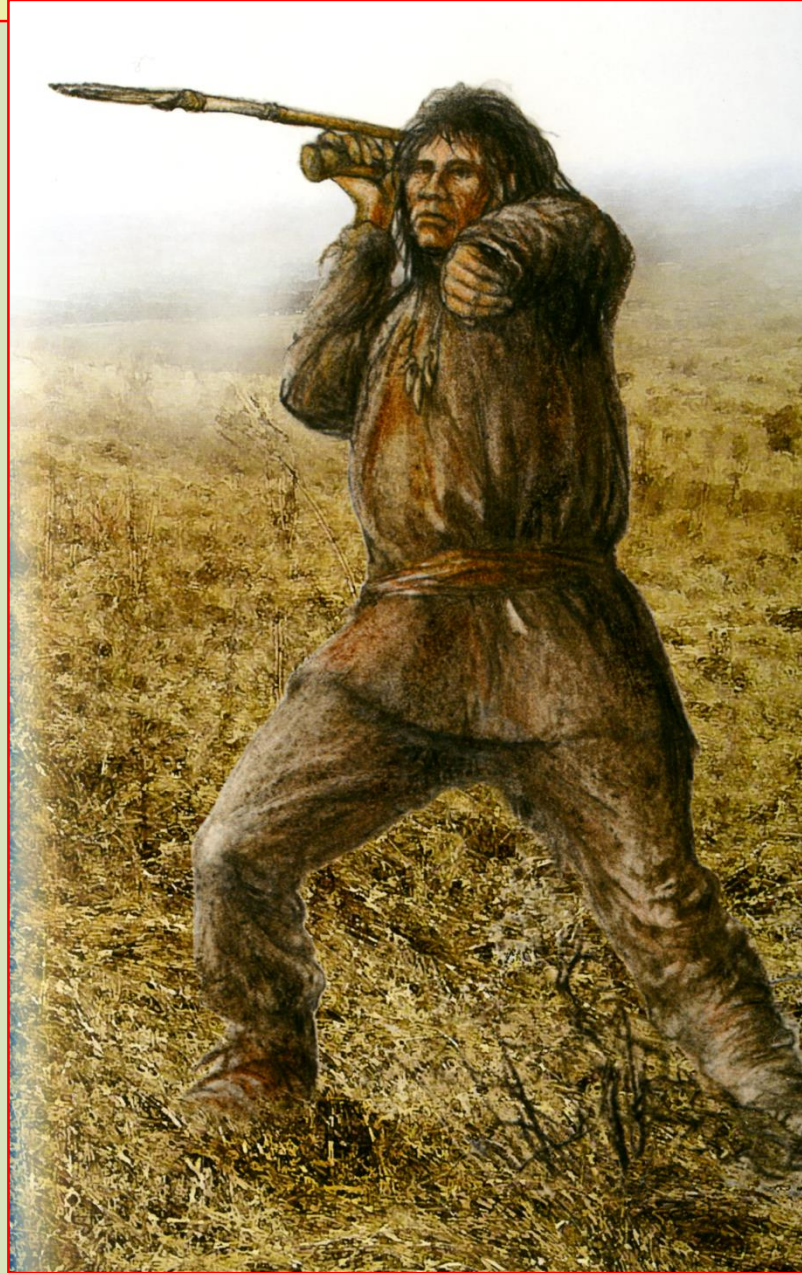
Rekonstrukce použití vrhače oštěpů

KPI paleolitu a mezolitu

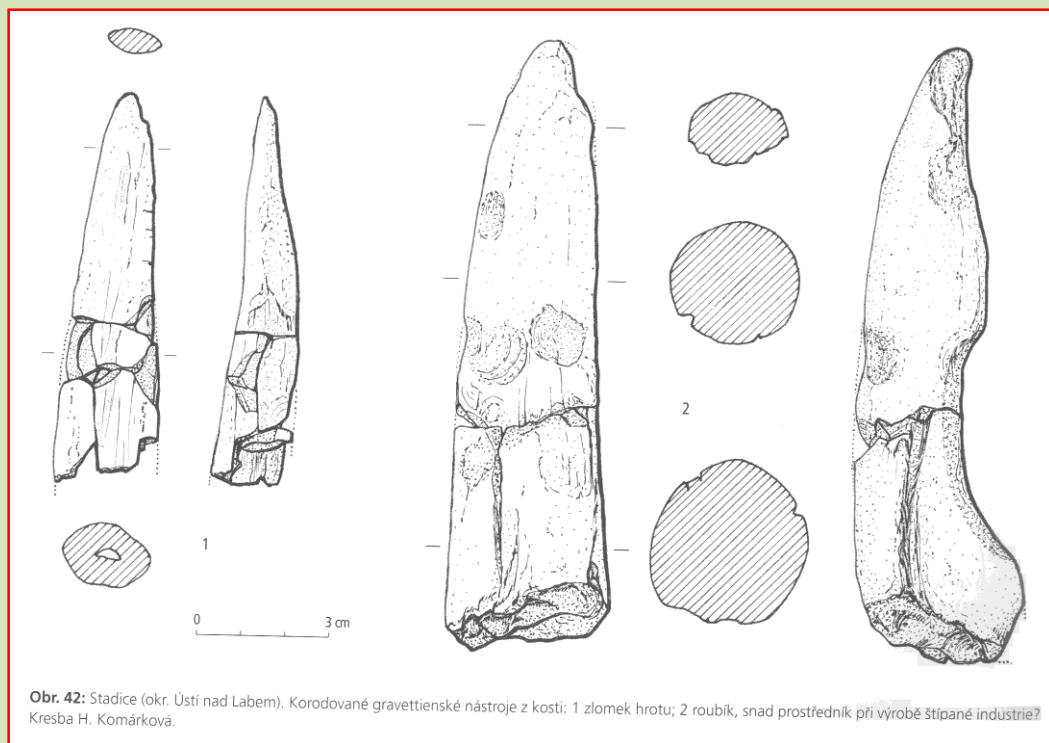
Rekonstrukce použití vrhače oštěpů

KPI paleolitu a mezolitu

- Artefakty s dlátovitě upravenou pracovní hranou
  - distální část artefaktů byla upravena do jednolící či dvoulící (dlátovité) formy
  - Proximální část byla buď ponechána bez modifikace nebo byla kompletně upravená
  - morfologie artefaktů vychází ze zvolené suroviny a umístění funkční hrany
  - funkce je spojována s jejich využitím jako prostředníků
  - distální část je v kontaktu s opracovávaným materiálem, proximální část je vystavená úderům nebo tlaku
  - využití při zpracování kůže, práce se dřevem, kamenem, KP
  - jsou doložené od mladého paleolitu
  - mezi klínovité segmenty patří: tzv. dláta, klíny, prostředníky z výsad parohů, „motykovité kopáče“ atd.

KPI paleolitu a mezolitu

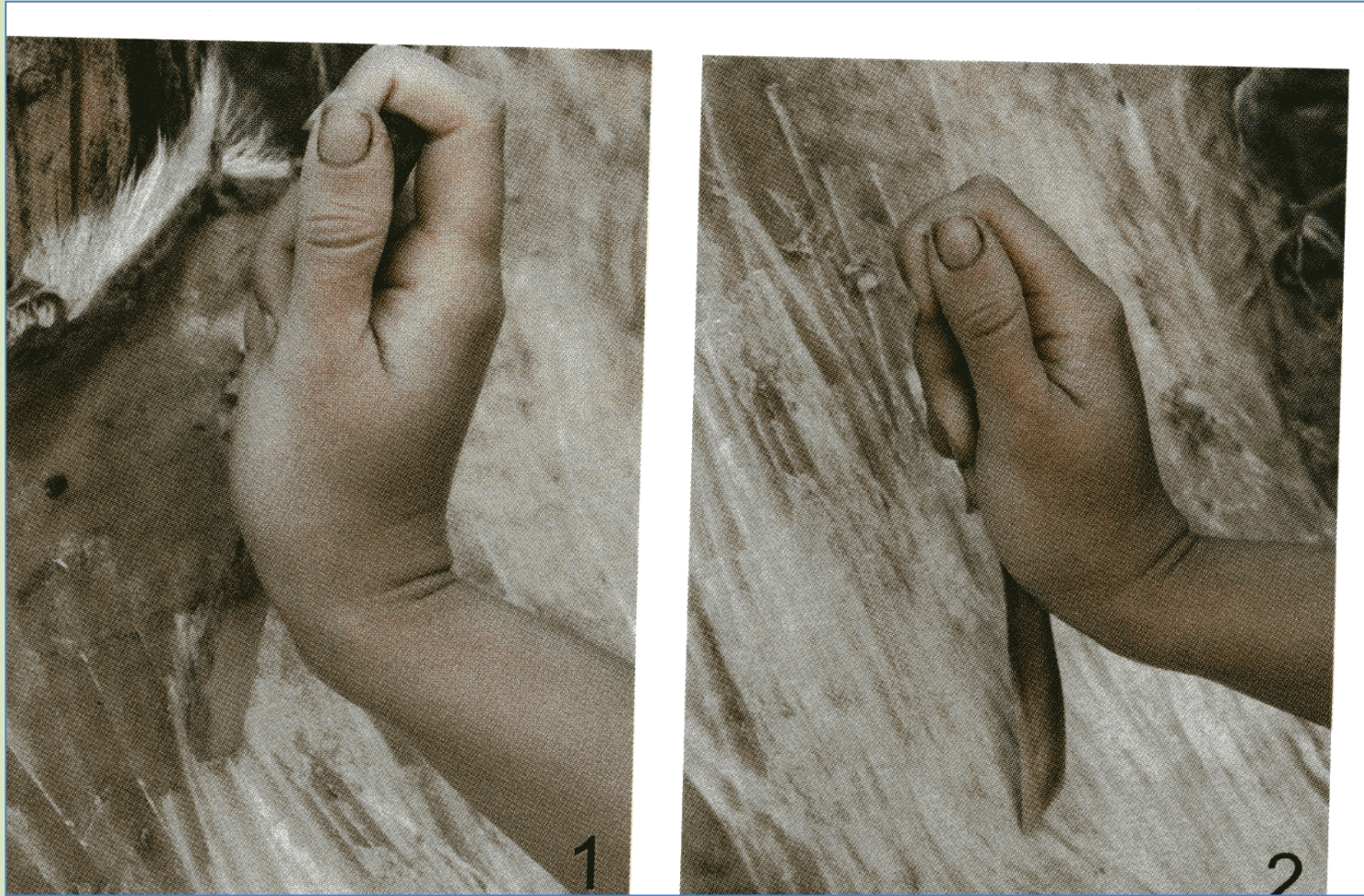
Skorodovaný klínovitý segment z kosti,
Stadice, gravettien

Dláto z parohu, Pekárna,
magdalenien

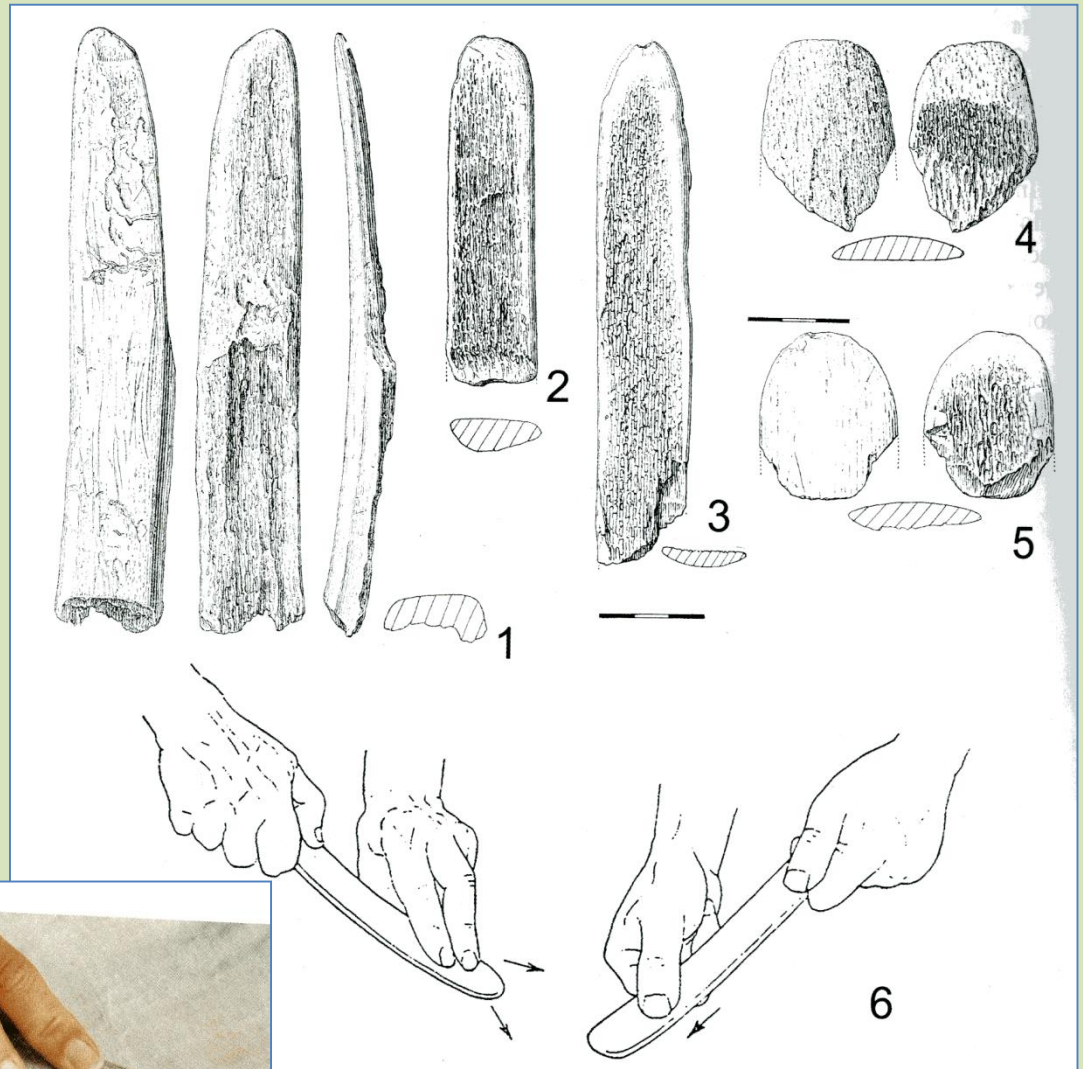
KPI paleolitu a mezolitu

(podle Rašková Zelinková 2011)

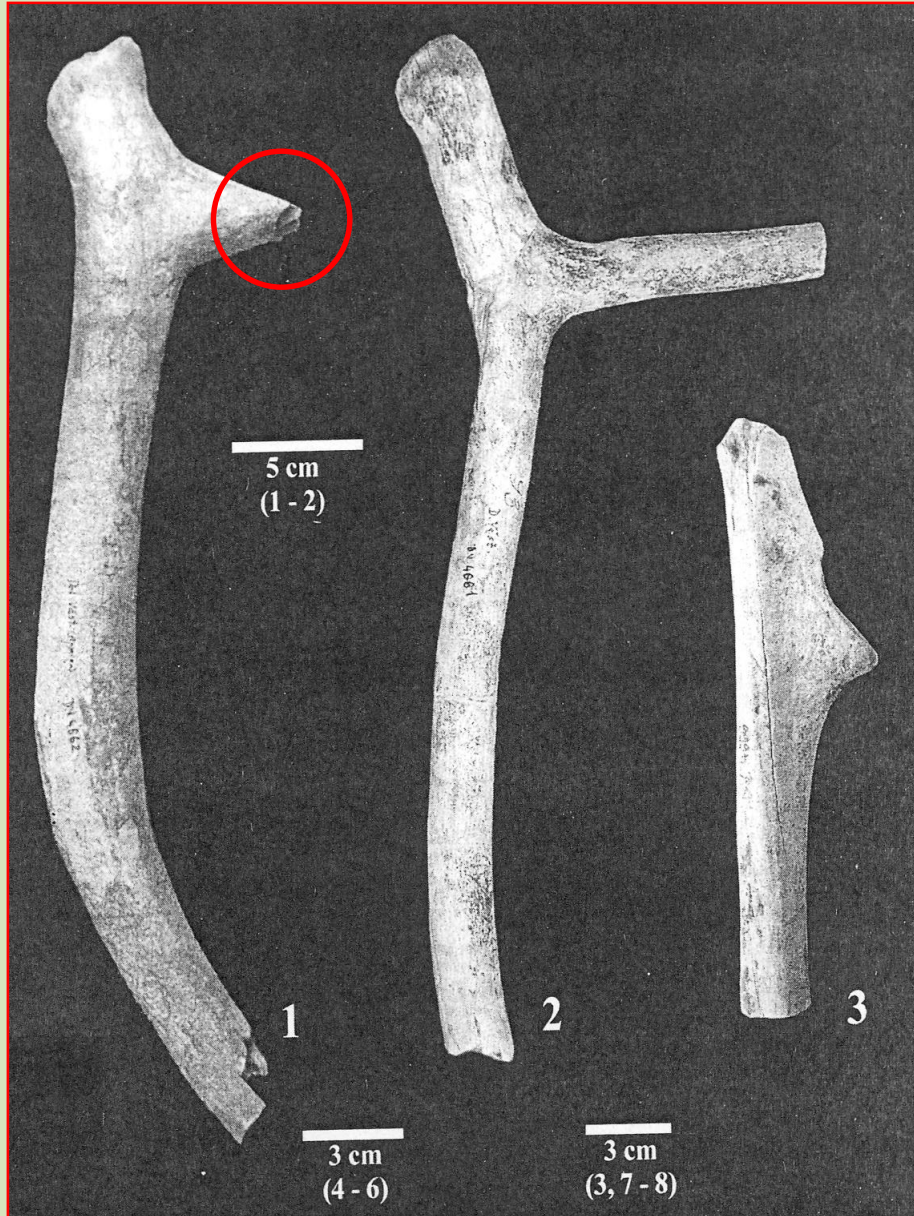

KPI paleolitu a mezolitu

(podle Rašková Zelinková 2011)

KPI paleolitu a mezolitu

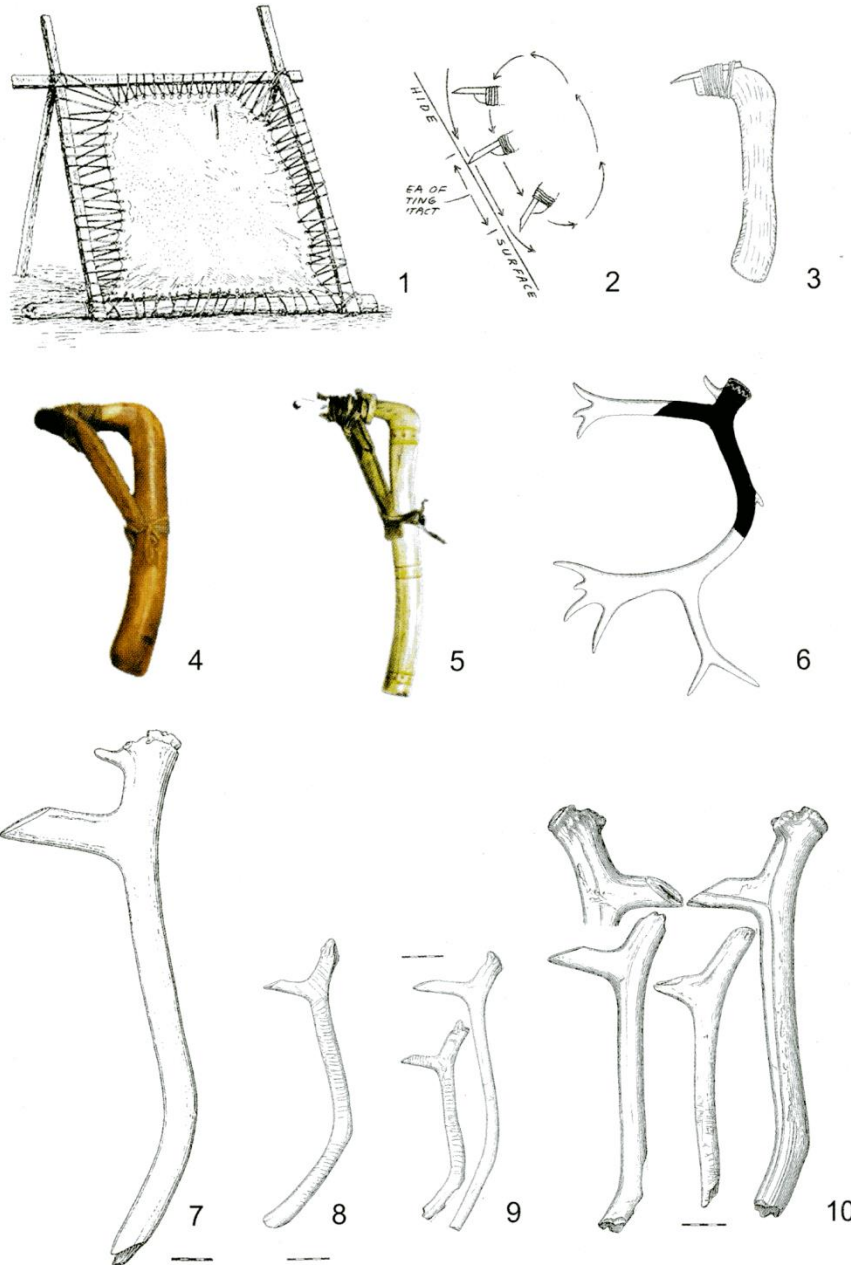
Artefakt s hranou a ostřím

1-3: motykovité kopáče,
Dolní Věstonice I,
pavlovien

kopáče vznikaly odřezáním části
lodyhy
a odstraněním výsad, s výjimkou
funkční oční výsady,
ta byla skrácená šikmým
řezem směrem od ružice,
vznikla příčná hrana,
funkční byla výsada,
lodyha byla ve funkci rukojeti

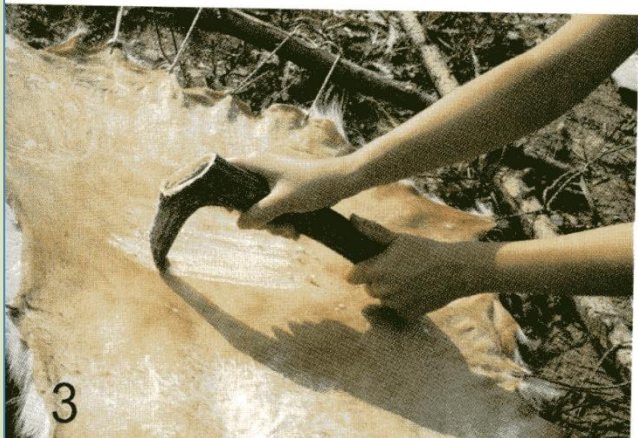
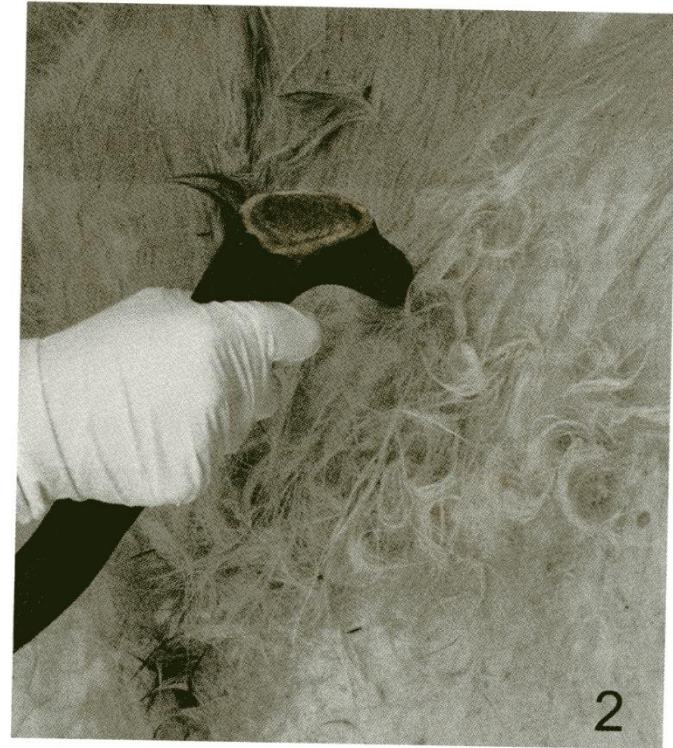

KPI paleolitu a mezolitu

Rašková-Zelinková 2011

KPI paleolitu a mezolitu

(podle Rašková-Zelinková 2011)

KPI paleolitu a mezolitu

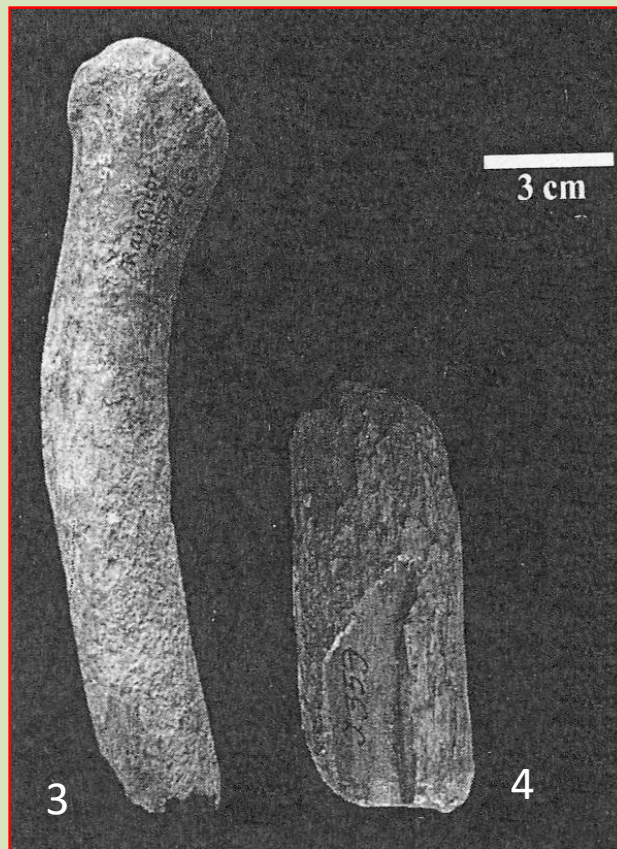
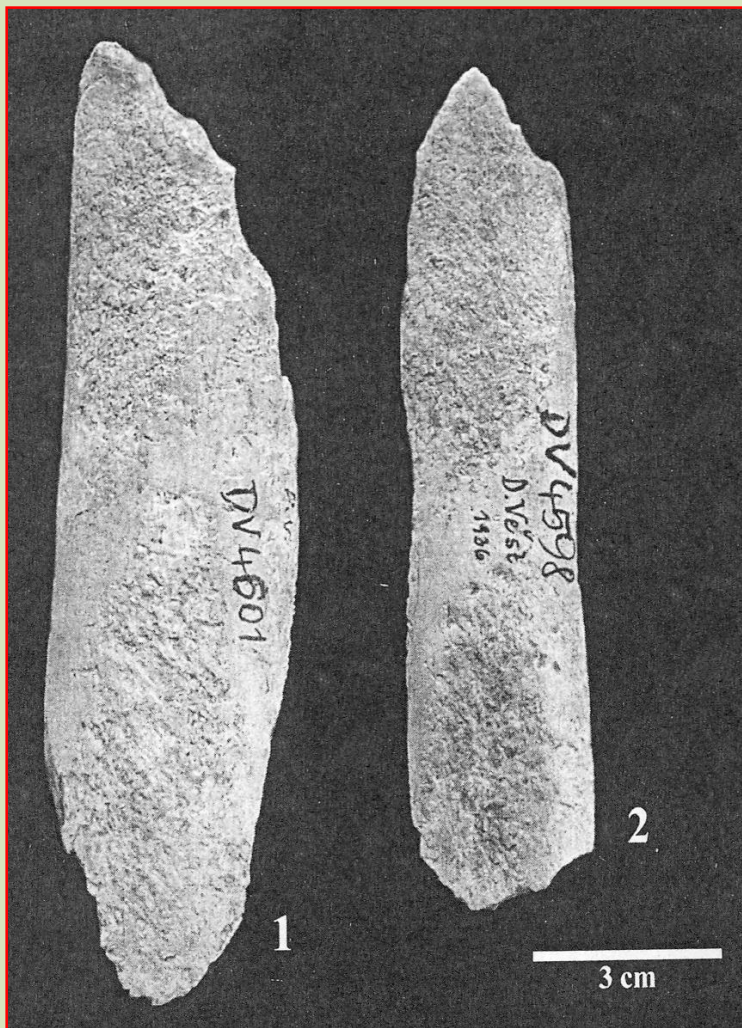
Rekonstrukce použití motykovitého kopáče

KPI paleolitu a mezolitu

- Artefakty s otisky úderů
  - tady jsou řazené fragmenty diafýz dlouhých kostí a žebra velkých zvířat, první prstní články, distální konce pažních kostí praturů a koní, zuby šelem a parohy jelenovitých
  - tvar artefaktů – buď si ponechávají anatomický tvar anebo jsou modifikovány
  - na jejich povrchu jsou zóny s deformacemi tvořené jizvami po drcení, se stopami po kontaktu s tvrdým i ostrým předmětem
  - výskyt artefaktu – již od středního paleolitu
  - patří sem: retušéry, otloukače, tlakové odštěpovače
  - **retušér** – diafýza dlouhých kostí anebo žeber, první prstní články, zuby šelem - s typickými krátkými lineárními a paralelními otisky po úderech
  - **otloukač** – na odbíjení kamenných úštěpů jsou vhodné parohy – báze lodyhy, mamutovina – kly mladých jedinců, deformace po úderech se jeví jako miskovité prohlubeniny a záseky

KPI paleolitu a mezolitu

Nástroje s otisky úderů

1-2: retušéry

3-4: otloukače, 3 z parohu, 4 z mamutoviny
sídlíště Dolní Věstonice I, pavlovien

KPI paleolitu a mezolitu

- Kombinované artefakty

- tady jsou řazené artefakty, které plní svou funkci ve spojení s jinými artefakty
- nejčastěji jde o různé typy násad a rukojetí
- mezičlásky projektilů – podélné artefakty na obou koncích uzpůsobené k připojení k další části, konce jsou vidlicovitě rozštěpené, doložené jsou již aurignacienu
- násady, rukojeti a držadla – jsou z kosti i parohu, rovné i zahnuté, různé délky, částečně nebo úplně opracované, z parohu se nejvíc používaly výsady, lodyhy, z kostí zas dlouhé kosti a žebra velikých savců
- dělení násad – násady s vkládáním předmětu podélně k dlouhé ose násady, násady s vkládáním předmětu příčně k podélné ose násady, násady s vkládáním předmětu do drážky vyryté na laterální straně
- tubusy, pouzdra, píšťaly, flétny – převážně z rádia, humeru, ulny, metapodií, vzácně z žeber – s diafýzou oboustranně anebo jednostranně otevřenou
- od mladého paleolitu

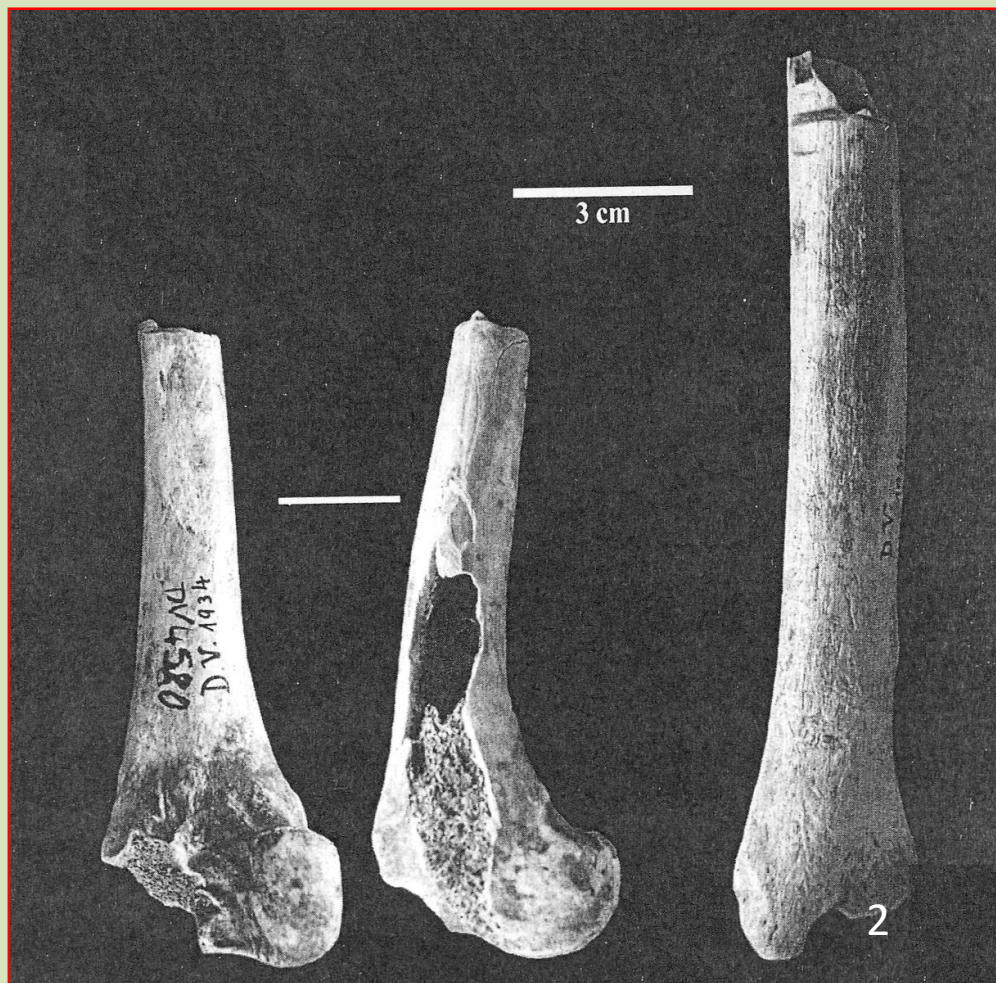

KPI paleolitu a mezolitu

Kombinované artefakty

1-2: násady s podélným vkládáním artefaktu,

Dolní Věstonice I, pavlovien

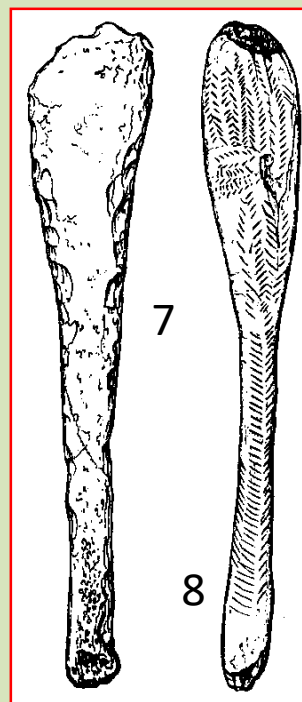
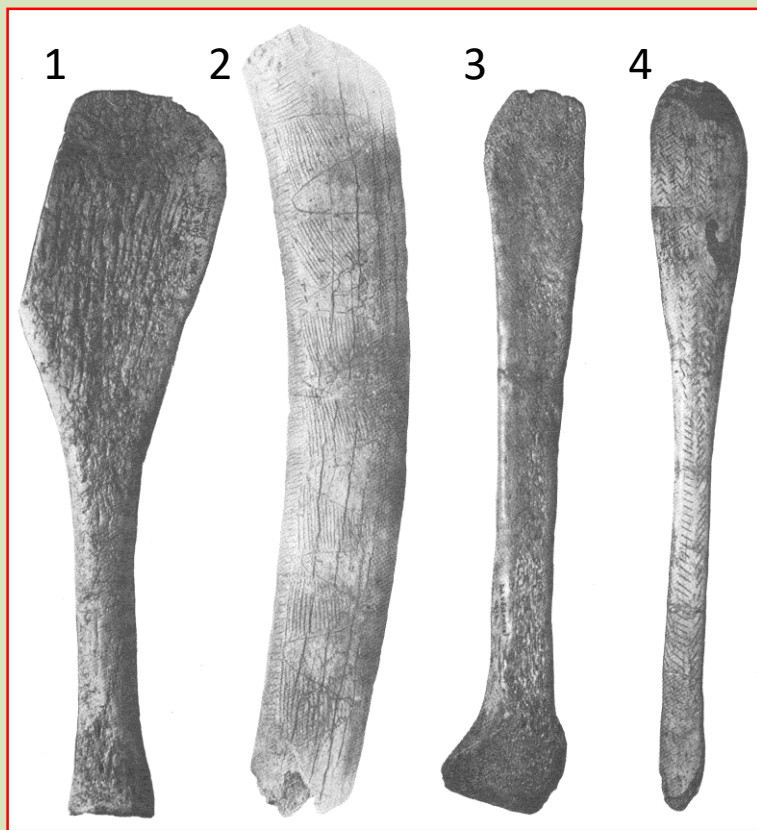

mezičlánek

KPI paleolitu a mezolitu

- Spatulovité/lopatkovité artefakty
  - artefakty z kostí, méně často z parohu či mamutoviny
  - skládají se z protáhlé rukojeti, která se distálním směrem rozšiřuje do tvaru prohnuté lžice s tupými okraji
  - obecně je konkávní strana označována za horní část, vypuklá/konvexní část zas jako spodní
  - list lžice – distální konec, rukojeť je část mediální a proximální
  - často bývají zdobené
  - výskyt od mladého paleolitu po celý neolit
  - funkce – jako vařečka, při práci s barbivem, sečné zbraně (veliké kusy), lopaty, gracilní formy jako projektily (listovité hroty), zdobené kusy – neutilitární funkce

KPI paleolitu a mezolitu

Spatulovité artefakty

1,3: spatuly z úštěpu mamutích kostí, DV, pavlovien

2: zdobené mamutí žebro, Předmostí, pavlovien

4: oboustranně zdobená „lžice“ z mamutoviny, DV, pavlovien

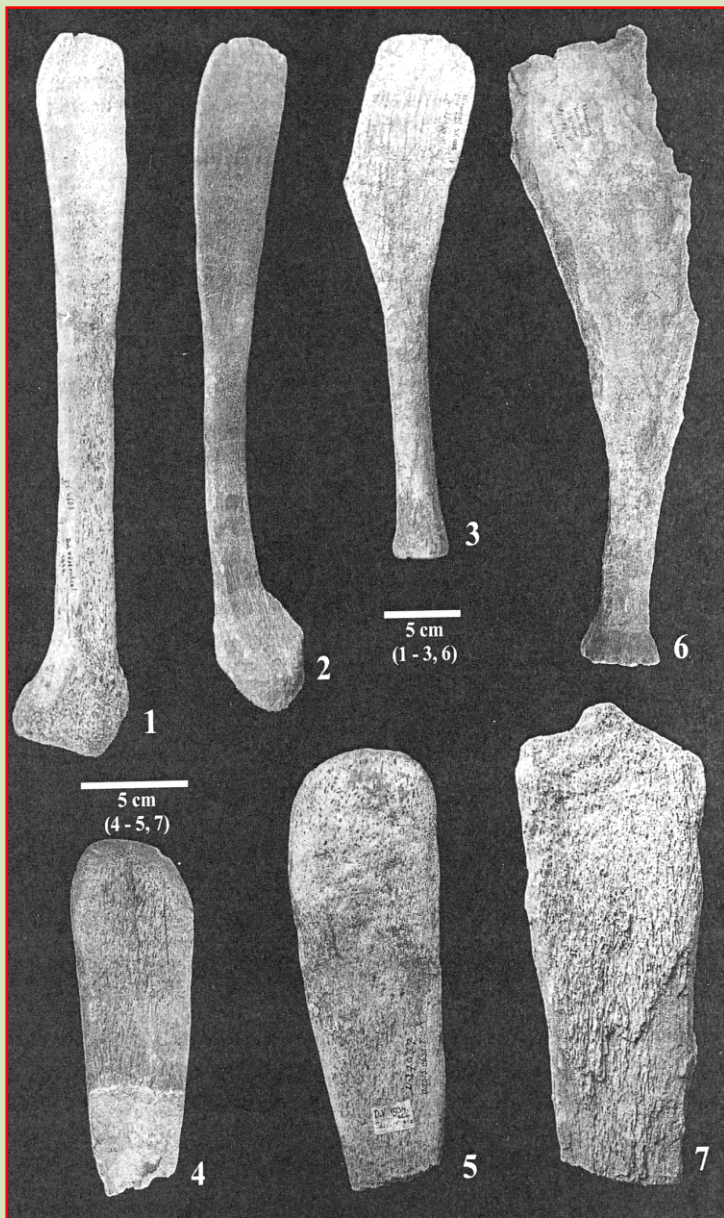
5-6: spatuly vyřezané z koňských čelistí, oboustranně zdobené zvířecími motivy, Pekárna, magdalenien

7: kyjak, DV, pavlovien

8: zdobená spatula, DV, pavlovien

KPI paleolitu a mezolitu

Spatulovité artefakty

- 1-5: spatulovité artefakty,
Dolní Věstonice I, pavlovien
- 6-7: kyjaky, Dolní Věstonice I,
pavlovien

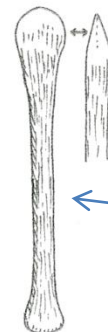
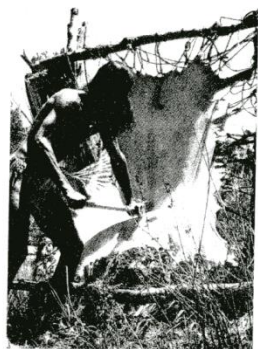
KPI paleolitu a mezolitu

Rekonstrukce použití spatulovitých artefaktů

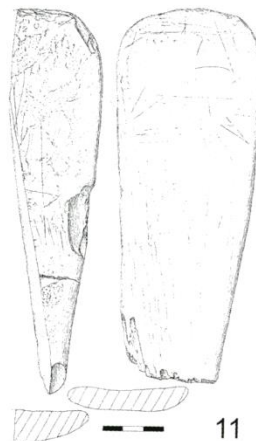
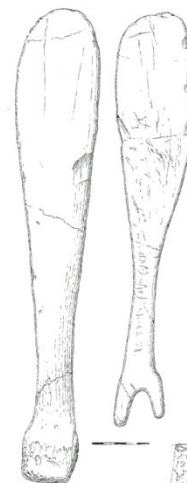
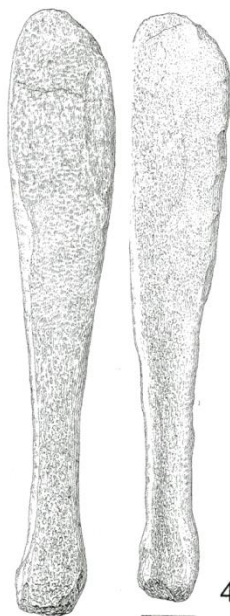
KPI paleolitu a mezolitu

měkčení kůže

dřevěný nástroj

(podle Rašková Zelinková 2011)

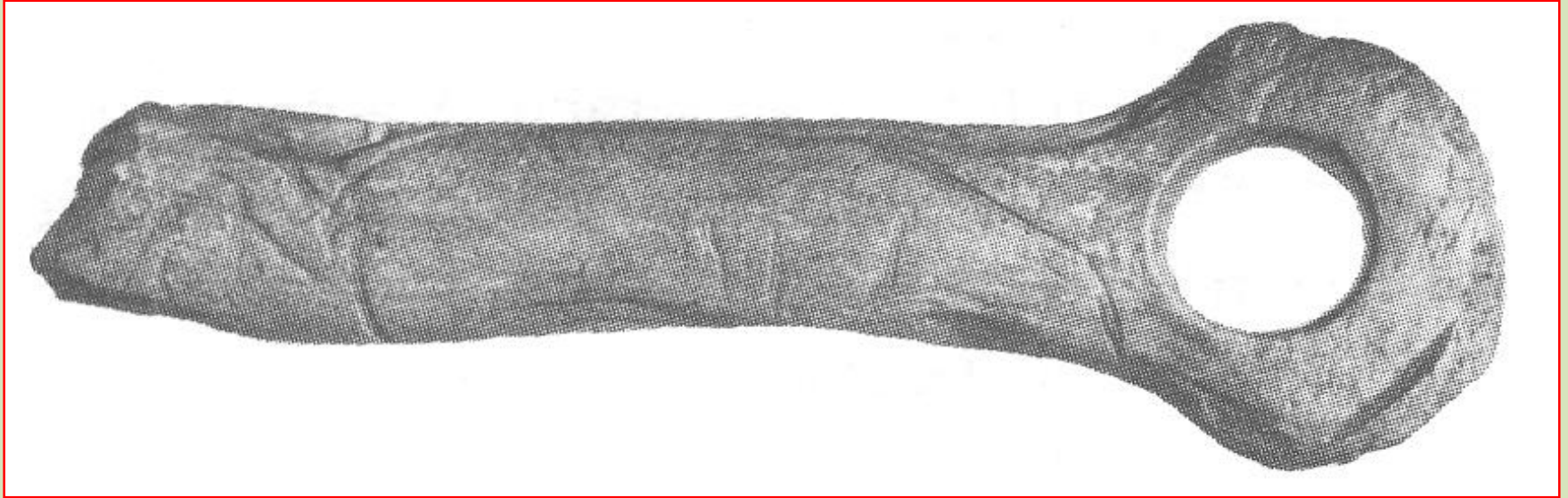

KPI paleolitu a mezolitu

- Perforované hole

- dříve nazývané také náčelnické hole
- vyrobené z parohu, výjimečně z mamutoviny či kosti
- skládají se z protáhlé valcovité části a širší, perforované části distální, které forma je variabilní
- rozlišují se 4 typy – hůl se 2 horizontálními rameny, hůl s 1 nebo 2 zakulacenými rameny, hůl s krátkými rameny anebo bez ramen, hůl s viacero perforacemi
- výskyt – již aurignacienu, časté jsou v gravettienu a solutrénu, vrchol – v magdalenieniu
- často bývají zdobené (rytina, plastic. výzd.) a finálně hlazené a leštěné
- funkce artefaktu v literatuře spojována s narovnáváním hrotů projektilů a též jako blokovací kolík při splétání lana
- starší teorie – narovnávač kopí, stanový kolík, spínadlo, dýka, zbraň

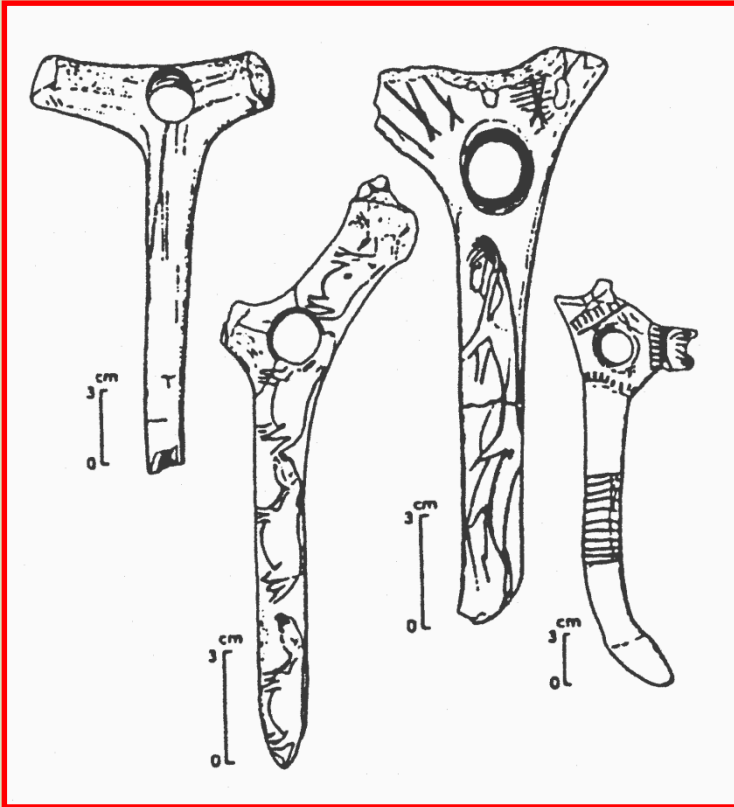
KPI paleolitu a mezolitu

perforované hole

tzv. náčelnická hůl z Pekárny s rytinami medvědů,
paroh, magdalenien

KPI paleolitu a mezolitu

perforované hole

tzv. náčelnické hole

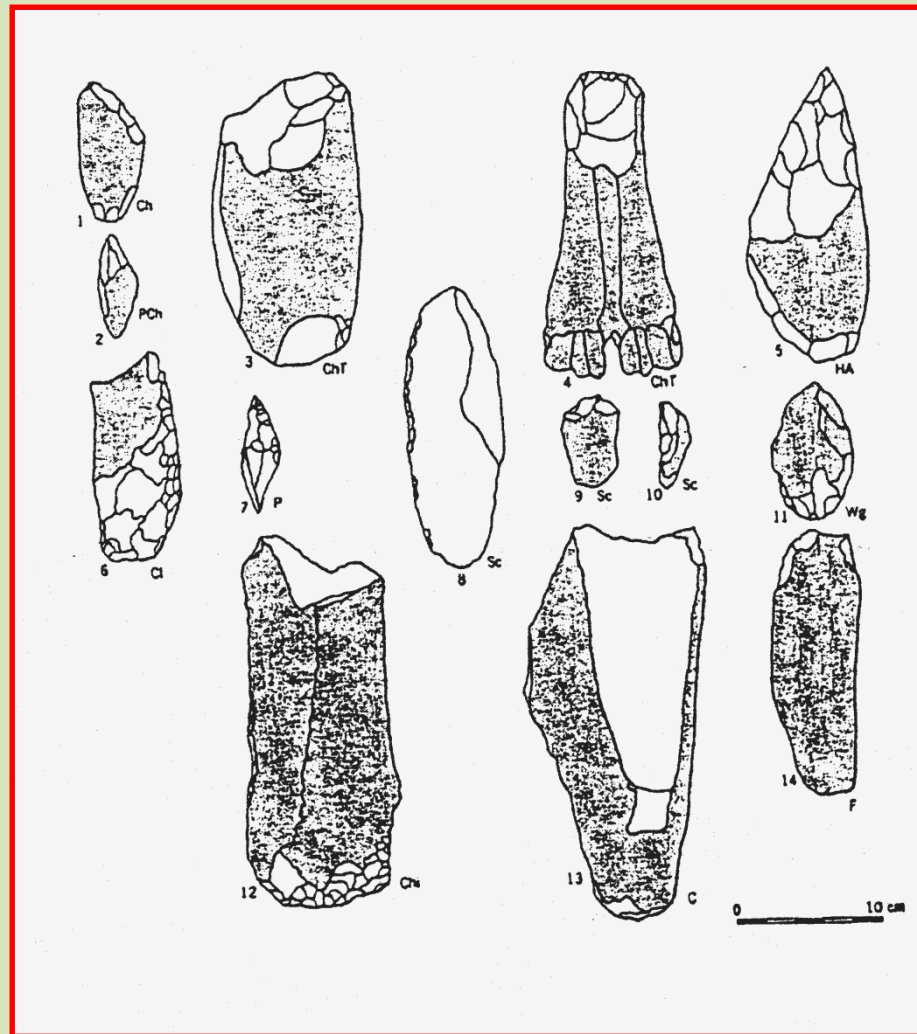
d'alší příklady

KPI paleolitu a mezolitu

- Štípané kostěné nástroje
  - nástroje z úštepů kostí
  - jsou členěné podle typologie ŠI
  - sortiment – jednolící sekáč, zahrocený sekáč, dvoulící sekáč, pěstní klín, štípač, hrot, škrabadlo, dláto, klinovitý nástroj
  - nacházejí se i ve vrstvách pozdního paleolitu

KPI paleolitu a mezolitu

KPI vyráběná po vzoru ŠI – štípané nástroje z kostí

KPI paleolitu a mezolitu

Neutilitární předměty různého charakteru

- plastiky
- zdobené opracované, ohlazené kosti, paroh, mamutovina s abstraktními či figurálními motivy
- amulety, přívěsky

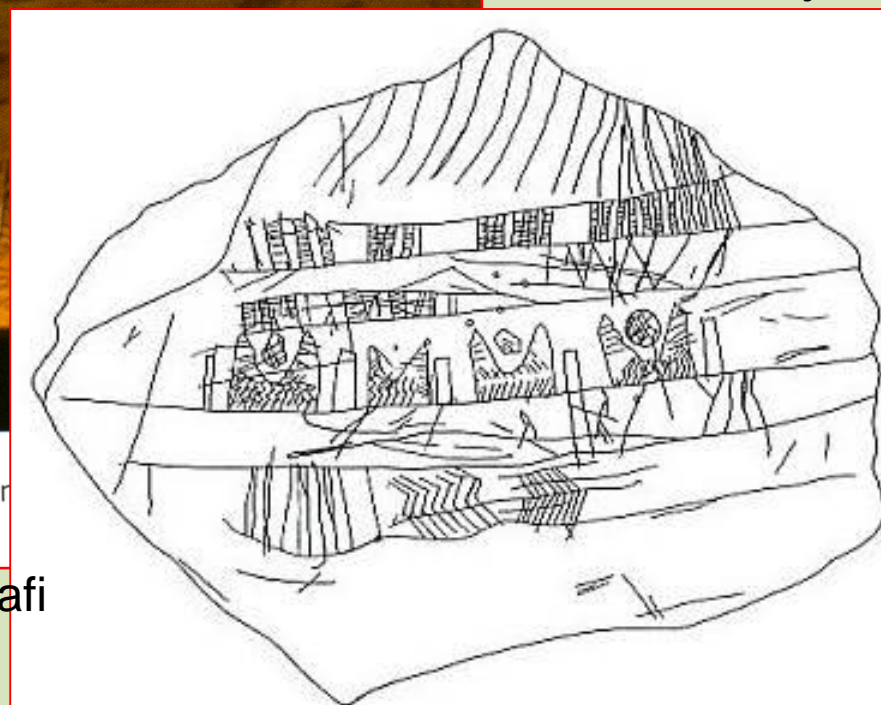

KPI paleolitu a mezolitu

Pavlov, Morava

Mezerič, Ukrajina

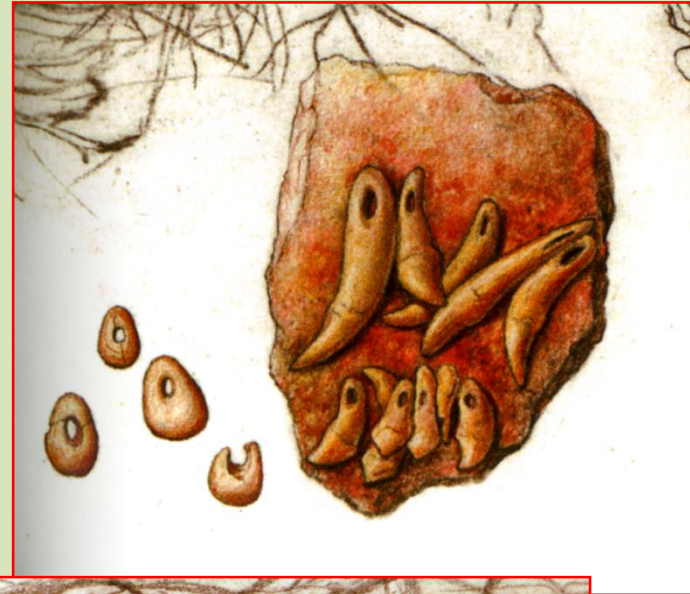

Pavlov I. Geometrický vzor na mamutím klu je někdy interpretován

<http://oldgeogr.muni.cz/ucebnice/kartografi e/obsah.php?show=51&&jazyk=cz>

KPI paleolitu a mezolitu

Pavlov I. Jemně řezané prstence z mamutoviny.

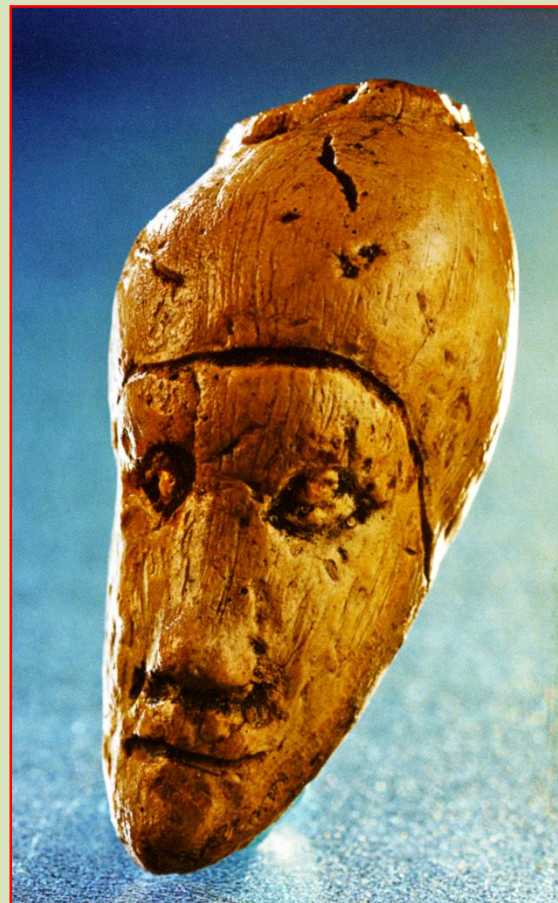

KPI paleolitu a mezolitu

Pavlov I. Detail plošné geometrické výzdoby na „čelence“ řezané z mamutoviny.

46

Při lovu mamutů byla oběť oddělena od stáda a zahrnuta do některé rokle proti svahu Pálavy, kde lovci vyčerpané zvíře dobili. Motiv tohoto majestátního zvířete člověk maloval na stěnách jeskyní (Pech Merle – jeskyně poblíž francouzského města Cahors), vyřezával z mamutoviny (Předmostí) a modeloval z hlíny (Dolní Věstonice).

KPI paleolitu a mezolitu

Paleolitické ženské figurky (pokud nebyly přímo provrtány) mají na těle zářezy vedené tak, aby je bylo možno symetricky zavěsit nebo s nimi v závěsu pohybovat. Hrou se světlem a stínem se pokoušíme rekonstruovat dávné aktivity, které snad probíhaly uvnitř paleolitické chaty a které na jižní Moravě mohly být obdobou rituálů známých z hlubokých západoevropských jeskyní.

Konturové řezby lva a mamuta lze rovněž zapojit do hry světla a stínu.

KPI paleolitu a mezolitu

- Využití kostí velkých savců (např. mamut) jako stavební materiál při budování příbytků

KPI paleolitu a mezolitu

<https://pf.ujep.cz/~velimskyt/pravek/02paleolit/pa46.jpg>

Mezerič, Ukrajina

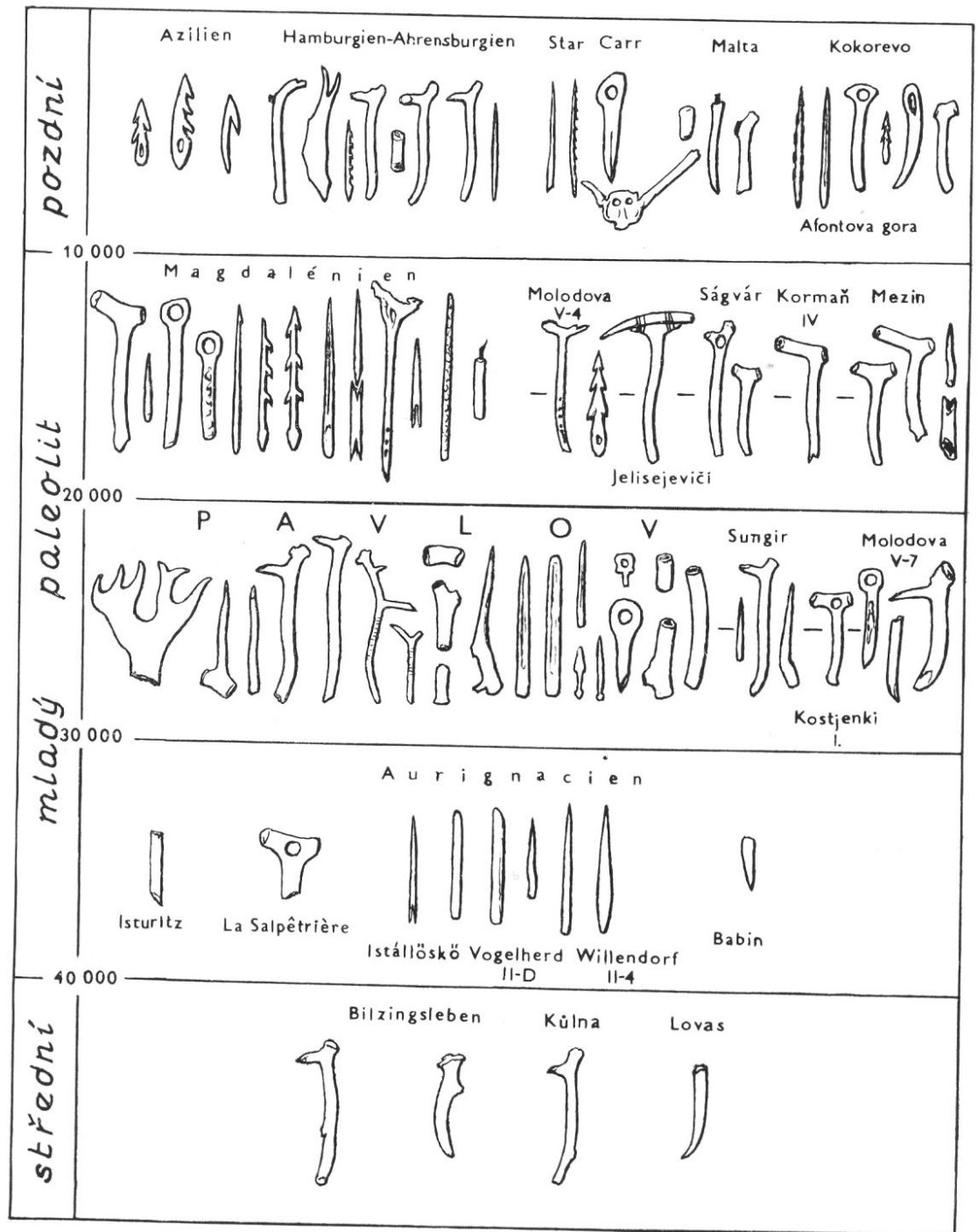

KPI paleolitu a mezolitu

- Shrnutí
  - výskyt KPI od starého paleolitu – nepočetný
  - nástup sofistikovaných složitých artefaktů v mladém paleolitu s příchodem moderného člověka
  - užití kosti, parohu, mamutoviny, zubů

- Shrnutí

Ilustrační tabulka:
 intenzita a pestrost
 sortimentu KPI
 v jednotlivých
 fázích
 mladého
 paleolitu
 podle B. Klímu 1987

Paleolit – výběrová literatura

- Hahn, J. 1991:* Erkennen und Bestimmen von Stein- und Knochenrtefakten, Archaeologica Venatoria, Band 10, 248-281.
- Klíma, B 1987:* Kostěná industrie. In: Dolní Věstonice, výsledky výzkumu tábořiště lovců mamutů v letech 1947-1952. Monumenta Archaeologica 11. Praha, 171-178.
- Klíma, B 1987a:* Paleolitická parohová industrie z Pavlova, Památky archeologické LXXVIII/2, 289-368.
- Klíma, B. 1994:* Die Knochenindustrie, Zier- und Kunstgegenstände. In: Svoboda, J. ed., Pavlov I. Excavations 1952-1953. The Dolní Věstonice Studies 2. Liège, 89-150.
- Klíma, B. 1997:* Die Knochenindusrie, Zier-und Kunstgegenstände. In: Svoboda, J. ed., Pavlov I – Northwest. The upper paleolithic burial and its settlement context. The Dolní Věstonice Studies 4. Brno, 227-286.
- Neruda, P. 2016:* Čas neandertálců. Time of Neanderthals. Brno.
- Stodiek, U. 2005:* Jungpaläolitische Speerschleudern und Speere – ein Rekonstruktionsversuch. In: Experimentelle Archäologie in Europa, Sonderband 1. Oldenburg, 61-71.
- Valoch, K. 1982:* Die Beingeräte von Předmostí in Mähren, Anthropologie N.S. 20, 57-69.
- Zelinková, M. 2007:* Industrie z tvrdých živočišných materiálů ze sídliště Dolní Věstonice I, Acta Musei Moraviae, Sci soc., XCII/1-2, 9-51.
- Zelinková, M. – Lázničková-Galetová, M 2007:* Industrie z tvrdých živočišných materiálů doby kamenné I. Supplément 66, Zprávy ČAS. Praha.
- Zelinková, M. – Lázničková-Galetová, M 2007a:* Industrie z tvrdých živočišných materiálů doby kamenné II. Supplément 67, Zprávy ČAS. Praha.

Domácí úkol

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10484229199-tajemstvi-vestonickych-venus/31329838020/titulky>

ČT, program: Tajemství věstonických Venuší

